

Hogeschool van Amsterdam

CoE
Urban Education

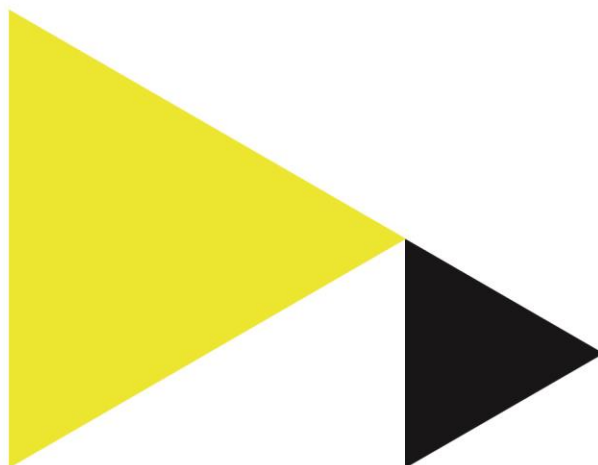

Hogeschool
van Amsterdam

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Ervaringen van
master- en bachelor studenten pedagogiek
met vertraging in de afstudeerfase

Faculteit Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool van Amsterdam

Creating Tomorrow

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Ervaringen van
master- en bachelor studenten pedagogiek
met vertraging in de afstudeerfase

Author

Ten Hagen, J. (2022). *Betrokkenheid van langstudeerders in een online afstudeercafé*. *Ervaringen van bachelor- en master pedagogiekstudenten met vertraging in de afstudeerfase*. Amsterdam: Centre of Expertise Urban Education - HvA

Department

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

Date

20-Apr-22

Project type

Project Centre of Expertise Urban Education

[versie]

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Hogeschool Amsterdam.

Samenvatting

In een verkennende pilot is onderzocht welke ervaringen studenten pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam, met vertraging in de afstudeerfase, hebben met deelname aan een online leer-ontmoetingsruimte (het afstudeercafé). De aanleiding voor het project is dat langstudeerders door allerlei belemmeringen, persoonlijke problematiek, of de combinatie met andere verplichtingen, soms niet in staat zijn onderwijs te volgen en de binding met medestudenten en de opleiding kwijt raken. Actuele ontwikkelingen zoals flexibilisering en maatwerk roepen nieuwe vragen op ten aanzien van studentbinding. Ook de vermindering van face-to-face contacten ten gunste van online onderwijs roept vragen op over de impact daarvan op de betrokkenheid en over manieren om die betrokkenheid te versterken.

In het schooljaar 2020-2021 is samen met studenten pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam onderzocht of betrokkenheid ook online tot stand kan komen. Met vertraagde studenten in de afstudeerfase is een online leer-ontmoetingsruimte (het afstudeercafé) ontworpen. De vraagstelling is door Corona aangepast en luidt: *Aan welke kenmerken moet een online leer-ontmoetingsruimte voldoen om bij bachelor- en masterstudenten pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam, met vertraging in de afstudeerfase, de betrokkenheid bij medestudenten en de opleiding te bevorderen?*

Er werd een 24/7 bereikbare online leer-ontmoetingsruimte (het 'afstudeercafé') gecreëerd waarin vijf stadia uit het vijfstadiamodel van Salmon (2013) de basis vormen voor zowel studie als ontmoeting. Hiervoor is de digitale leeromgeving [DLO] Brightspace – die gericht is op informatieoverdracht en inrichting van courses – gecombineerd met een omgeving die ontmoeting en samenwerking faciliteert, Microsoft Teams. Deze gecombineerde omgeving is uitgeprobeerd in twee groepen langstudeerders, een mastergroep (N=8) en een bachelorgroep (N=11). Voor beide groepen werd een eigen afstudeercafé gestart, waarin kon worden samengewerkt met studenten aan ontmoeting, kennisdeling, peerfeedback en verantwoordelijkheid voor het afstudeerproces. De basis werd gevormd door vaste wekelijkse meetings. Alle interactieve onderdelen zoals groeps- en privéchats en videocalls vonden plaats binnen de Teamsomgeving, terwijl de gekoppelde Brightspace de omgeving was waar kennis over relevante onderwerpen kon worden nagezocht. Door middel van negentien interviews, data gegenereerd uit videocalls, groeps- en privéchats en een vragenlijst zijn succesfactoren in kaart gebracht voor het construeren van een online leer-ontmoetingsruimte.

Uit de resultaten bleek dat bij alle studenten sprake is van belemmeringen zoals psychische problematiek, stress, faalangst, levensgebeurtenissen, mantelzorg, of combinatie van studie met gezin, ziekte of werk. Een aanzienlijk deel van de studenten kampte met schaamtegevoelens over de vertraging van de studie. Vrijwel alle studenten gaven aan het online onderwijs als een uitkomst te zien. Het bleek dat de relatie met medestudenten en docent online goed tot stand kwam. Studenten namen initiatieven tot samenwerking en kennis delen en spraken af in het afstudeercafé buiten de vaste meetings. De deelname leidde tot meer betrokkenheid bij de opleiding en bij medestudenten en de verantwoordelijkheid voor het afstudeerproces nam toe. De rol van de docent werd online meer coachend.

De resultaten van dit project geven inzicht in wensen en behoeftes met betrekking tot flexibilisering en het gebruik van een 24/7 bereikbare online leer-ontmoetingsruimte. Op basis van de ervaringen is het combineren van Brightspace met Teams opgeschaald binnen de HvA. Er is een handreiking ontwikkeld die docenten kunnen gebruiken voor het realiseren van een online leer-ontmoetingsruimte. Aanbevolen wordt het onderzoeken van het concept in verschillende contexten met verschillende docenten.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 3 of 61

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
1. Gegevens van het project	7
2. Aanleiding en context van het onderzoek	8
2.1 Aanleiding.....	8
2.2 Theoretische onderbouwing.....	9
2.3 Relevantie	10
2.4 Doelstelling.....	10
3. Beschrijving van het project	11
3.1 Type onderzoek.....	11
3.2 Participanten	11
3.3 Theoretische onderbouwing.....	12
3.4 Praktische vertaling van het model naar het onderzoek	13
3.5 Vraagstelling.....	14
3.6 Design en instrumenten	15
3.7 Dataverzameling	16
3.8 Data-analyse	17
3.9 Kwaliteitsmaatregelen en rol van de onderzoeker	18
4. Resultaten	21
4.1 Deelvraag 1	21
Belemmeringen	22
Behoeftes	25
4.2 Deelvraag 2	27
Succesfactoren.....	27
4.3 Deelvraag 3	31
Eerste stadium: toegang en motivatie;.....	31
Tweede stadium: kennismaking, ontmoeting, sensitiviteit voor verschillen;	32
Derde stadium: kennis delen, feedback, samenwerken;	36
Vierde stadium: kennisconstructie, controle, zelfvertrouwen;	39
Vijfde stadium: verdere ontwikkeling, verantwoordelijkheid, reflectie	41
4.4 Deelvraag 4	43
Deelname	44
Analyses.....	45
Aanvullingen.....	46
5. Conclusies	48
5.1 Deelvraag 1	48
Belemmeringen	48
Behoeftes	48
5.2 Deelvraag 2	49

Betrokkenheid van langstudeerders in een online ‘afstudeercafé’

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 4 of 61

	Succesfactoren.....	49
5.3	Deelvraag 3.....	50
	Eerste stadium: toegang en motivatie;.....	50
	Tweede stadium: kennismaking, ontmoeting, sensitiviteit voor verschillen;.....	50
	Derde stadium: kennis delen, feedback, samenwerken;.....	50
	Vierde stadium: kennisconstructie, controle, zelfvertrouwen;.....	51
	Vijfde stadium: verdere ontwikkeling, verantwoordelijkheid, reflectie.....	51
5.4	Deelvraag 4.....	51
5.5	Beantwoording van de hoofdvraag.....	52
	6. Opbrengst, discussie, aanbevelingen.....	54
6.1	Opbrengst.....	54
6.2	Discussie en aanbevelingen.....	54
	Literatuur.....	57
	Appendix A: Interviewleidraad.....	59
	Appendix B: Participanten.....	60
	Appendix C: Datamanagement.....	61

Voorwoord

Dit verslag beschrijft het verloop van een actieonderzoek met studenten naar de mogelijkheden van een online leer-ontmoetingsruimte, genaamd het afstudeercafé, in het studiejaar 2020-2021. Beschreven worden de aanleiding, onderbouwing en opzet van dit grotendeels kwalitatieve onderzoek. In de resultaten wordt gerapporteerd over de belemmeringen en behoeftes van de studenten met betrekking tot het volgen van onderwijs en over hun ervaringen met het online afstudeercafé. De conclusie geeft aan dat een online platform voor leren en ontmoeten een rol kan spelen bij het realiseren van flexibele onderwijsmogelijkheden voor langstudeerders. Ik wil hierbij mijn studenten, critical friends en klankbordgroep bedanken voor hun feedback op de resultaten van dit onderzoek^{1,2}. Speciale dank aan mijn studenten voor het delen van hun ervaringen. Ik wens u veel leesplezier, in de hoop dat u tussen de regels door het plezier leest waarmee ik in Coronatijd samen met de studenten aan dit project bezig ben geweest.

1. Gegevens van het project

Voor het project 'betrokkenheid in het online afstudeercafé' is subsidie aangevraagd in december 2019 bij het Centre of Expertise Urban Education van de Hogeschool van Amsterdam. Dit centrum ondersteunt onderzoek naar leren en ontwikkelen van kinderen en jongeren in de grote stad en heeft als doel kansengelijkheid voor kinderen en jongeren te vergroten door onderzoek te doen naar inclusieve leer- en ontwikkelarrangementen en het handelen van professionals daarbij. Op die manier draagt het Centre bij aan een optimale ontwikkeling van kinderen en jongeren en aan het zich thuis en erkend voelen van kinderen en jongeren in een stad.

Dit verslag betreft een van deze projecten op het terrein van Urban Education. Het is een valorisatieproject richting onze eigen opleidingen en is uitgevoerd tussen mei 2020 en augustus 2021. In het aangevraagde project is verkend hoe een online leer-ontmoetingsruimte bij kan dragen aan betrokkenheid bij medestudenten en bij de opleiding. Dit sluit aan bij het thema 'Omgaan met diversiteit en thuis voelen in de stad.' Daarnaast sluit het ook aan bij het thema 'Het versterken van de eigen kracht van jeugd en opvoeders'. Het idee was dat participeren in het project, het deelnemen aan de online meetings en meedenken over de inrichting van een online groepsomgeving zou kunnen bijdragen aan verbinding en verantwoordelijkheid en daardoor aan studiesucces van langstudeerders.

Aan de opgerichte klankbordgroep namen deel de lector van Smart Education Bert Bredeweg, Anders Bouwer als medewerker van het Lectoraat Smart education, Martijn Dozy als kritisch meelezer, Jan Willem Doornenbal als deskundige op het gebied van digitale informatievoorziening en Judith ten Hagen als projectleider en begeleider van de onderzoeksgroepen. Lector Leren en Innoveren Marco Snoek heeft een belangrijke rol gespeeld als critical friend. Martijn Dozy en Mieke van Diepen hebben een rol gespeeld bij het ter beschikking stellen en analyseren van de ingevulde vragenlijsten betrokkenheid van het lectoraat Kansrijke Schoolloopbanen.

In de startfase hebben enkele derdejaars pedagogiek studenten met vertraging tips gegeven voor het gebruik van de leer-ontmoetingsruimte. De toen beoogde groep heeft niet deelgenomen aan het project met als voornaamste redenen overbelasting door Corona in een stagejaar. Een bachelor afstudeergroep en een master afstudeergroep, beide 'langstudeerdersgroepen', namen wel deel aan het project. Met deze studenten is het project uitgevoerd en er zijn doorlopend data verzameld. Hieronder wordt de context van het onderzoek beschreven, de theoretische en praktische relevantie, de aanpak en theoretische onderbouwing, de praktische uitwerking, de resultaten en de conclusies. Ten slotte worden er aanbevelingen en discussiepunten gepresenteerd en een handreiking die gebruikt kan worden voor de opzet van een online leer-ontmoetingsruimte.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 7 of 61

2. Aanleiding en context van het onderzoek

2.1 Aanleiding

Het idee om te onderzoeken op welke manier flexibel online onderwijs zou kunnen bijdragen aan de betrokkenheid van studenten bij de opleiding, is al ontstaan voordat Corona haar intrede deed. De aanleiding voor de subsidieaanvraag was de jarenlange ervaring met de studievertraging en uitval van een diverse groep studenten in de afstudeerfase die belemmeringen ondervonden voor het deelnemen aan fysieke lessen en een meer flexibele aanpak nodig leken te hebben. Bij de Hogeschool van Amsterdam is het percentage voltijd bachelor studenten dat na vier jaar de hoofdfase heeft afgerond 62% en bij de Faculteit Onderwijs en Opvoeding ligt dit percentage nog een stuk lager, op 53% (Hogeschool van Amsterdam, 2019). Oorzaken van het gegeven dat veel studenten de studie niet binnen de gestelde termijn afronden zijn onder andere afnemende motivatie, angst-, depressie-, stress- en burnoutklachten (Kappe, 2017; Ministerie van OCW, 2019). Daarnaast spelen ook de moeizame toegang tot de arbeidsmarkt bij het vinden van een stage/afstudeeropdracht (vooral voor niet-westerse studenten) en de teruglopende contacttijd in de afstudeerfase een belangrijke rol (Elffers, 2018).

De Hogeschool van Amsterdam [HvA] heeft te maken met een diverse studentenpopulatie – verschillende achtergronden, interesses, talenten, tempo, sekse, cognitief niveau, belangstelling, thuiscultuur, ontwikkelingsleeftijd, levenservaring, motivatie, gedrag en leervoorkeuren – wat vraagt om meer aandacht voor het omgaan met verschillen en mogelijkheden om studenten met elkaar en de opleiding te verbinden (Fukkink & Oostdam, 2016). Tegelijkertijd is er sprake van digitalisering, zijn er nieuwe onderwijsvormen en steeds minder face to face contacten, ten gunste van online onderwijs. Dit roept vragen op over de impact daarvan op de betrokkenheid en over manieren om die betrokkenheid te versterken. Uit onderzoek komt naar voren dat het realiseren van een goede binding met de opleiding een cruciale factor is bij het voorkomen van studievertraging en/of uitval (Elffers, 2016; Kappe, 2017). Het sterker benutten van digitale middelen kan een krachtig middel zijn vanwege mogelijkheden voor tijd- en plaatsonafhankelijk leren (Vereniging Hogescholen, 2019). Met behulp van digitale middelen kan beter worden ingespeeld op de grote diversiteit in kenmerken en behoeftes van studenten (Ministerie van OCW, 2019). Dit werpt de vraag op of en hoe betrokkenheid bij medestudenten en de opleiding tot stand kan komen in een online omgeving. In een verkennende pilot is onderzocht welke belemmeringen pedagogiek studenten met vertraging hebben ervaren, welke behoeftes zij hebben aan flexibilisering in de afstudeerfase en hoe een online platform kan bijdragen aan hun betrokkenheid. Er is een 'leer-ontmoetingsruimte' ontwikkeld, het 'afstudeercafé', waar in vijf stappen, gebaseerd op het 'vijfstadiamodel' van Salmon, online gewerkt is aan leren én ontmoeting.

2.2 Theoretische onderbouwing

Hogescholen hebben te maken met grote aantallen studenten die vertraging oplopen. Als de studievertraging oploopt tot een jaar of langer hebben we te maken met 'langstudeerders'. Bij langstudeerders gaat het vaak om een combinatie van factoren, zoals onder andere te weinig studiebegeleiding, de combinatie met werk, faalangst, gebrek aan studievaardigheden, ziekte of familieomstandigheden en motivatiegebrek (Kappe, 2017). Driekwart van de voltijd bachelor studenten combineert bovendien studie met betaald werk (Ministerie van OCW, 2019; Surf, 2016) of andere activiteiten, waardoor ze behoefte hebben aan onderwijs waarbij ze zelf bepalen waar, wanneer en in welk tempo zij studeren. Ook is er sprake van een toenemende diversiteit van studenten – verschillende achtergronden, interesses, talenten, tempo – wat vraagt om meer maatwerk in het hoger onderwijs (Fukkink & Oostdam, 2016). Studenten met ondersteuningsbehoeftes of specifieke omstandigheden vragen dan ook om mogelijkheden hun eigen leerroute flexibel in te richten (Filius & Kresin, 2010; Filius, 2012; Elffers, 2016; Vereniging Hogescholen, 2020).

Opleidingen kunnen digitalisering sterker benutten om tegemoet te komen aan deze behoeftes en om nieuwe vormen van onderwijs in te zetten. Ten eerste zijn studenten steeds meer mobiel en online (Akkerman, 2016). Flexibel onderwijs komt tegemoet aan nieuwe generaties die hun informatie online opzoeken. Hun leren laat zich typeren door begrippen als bereikbaarheid, multitasking en interactiviteit. Ze gaan om met een massa aan informatie en de daaruit voortkomende vaardigheden en verantwoordelijkheden (Dochy et al., 2015). Ten tweede zijn er door de technologische vooruitgang veel mogelijkheden voor het faciliteren en ondersteunen van online interactie tussen studenten en hun peers, en tussen studenten en docenten.

Online educatie in een dynamische online leeromgeving wordt door verschillende onderzoekers bepleit (Gan & Hattie, 2016; Salmon, 2013). Studenten blijken de online interactie met andere deelnemers te waarderen (Filius, 2012). Participatie in een online leeromgeving kan de betrokkenheid bevorderen door ruimte te bieden aan ontmoetingen met medestudenten en docenten. Een online leeromgeving is een plek waarin studenten zich gewaardeerd voelen en in staat zijn om een bijdrage te leveren en te delen (Salmon, 2013; Kebritchi et al., 2017; Gan & Hattie, 2016; Vereniging Hogescholen, 2020). Palermo-Kielb en Fraenza (2018) stellen dat online socialisatie de sleutel is tot contact omdat het gebrek aan face to face contact dwingt tot helder communiceren. Dit vraagt van de docent dat deze een veilige 'online community' realiseert, een actieve rol heeft als begeleider van discussies, en snel en adequaat feedback geeft (Kebritchi et al., 2017). De docent als 'e-moderator' kan bovendien deelnemers inspireren en uitdagen om nieuwe inzichten te verwerven. De benodigde competenties zijn niet anders dan de kerncompetenties van goede docenten, maar omdat het medium anders is, worden de vaardigheden anders ingezet (Filius, 2012). Salmon (2013) introduceert een vijfstadiamodel voor online leren, waarin studenten betrokken én gemotiveerd blijven voor de studie en ontmoeting een belangrijke rol speelt. Het model van Salmon kan toegepast worden op zowel volledige online als blended en hybrid learning situaties.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 9 of 61

2.3 Relevantie

De HvA heeft te maken heeft met diverse studentenpopulatie, wat vraagt om maatwerk. Tot nu toe is er in online leeromgevingen, zoals Brightspace, vooral aandacht geweest voor het efficiënt inrichten van onderwijsmodules en minder voor individuele behoeftes, ontmoeting en online-coaching. Door Corona kwam de focus te liggen op het onderzoeken van de ervaringen van de studenten met volledig online leren en ontmoeten in het 'afstudeercafé. Hierbij is onderzocht welke flexibiliteit studenten nodig denken te hebben voor de afronding van de afstudeerfase en de rol die een online platform hierin zou kunnen spelen. Twee langstudeerdersgroepen namen deel aan dit project, één bachelor pedagogiek en één master pedagogiek, in totaal negentien deelnemers. De deelnemende groepen kregen beide een eigen, gecombineerde Brightspace-Teams-omgeving, waarbinnen informatie te vinden was, begeleiding plaatsvond en gechat kon worden in groeps- en privékanalen. Binnen deze leer-ontmoetingsruimte was ruimte voor ontmoeting, kennisdeling en peerfeedback, kennisconstructie en verantwoordelijkheid voor het (groeps)leerproces, begeleid door een docent. Het heeft de groepen de mogelijkheid geboden om op een zelfgekozen tijdstip en plaats te studeren, waardoor de studie gecombineerd kon worden met werk, ziekte, zorg of andere persoonlijke omstandigheden. In dit project zijn studenten geïnterviewd over hun ervaringen met het afstudeercafé en is gevraagd wat voor hen de ideale mix zou zijn van alle leermogelijkheden, face-to-face of online, synchroon of asynchroon.

2.4 Doelstelling

De doelstelling is het in kaart brengen van ten eerste de belemmeringen en behoeftes van studenten met betrekking tot plaats, tijd, vorm en begeleiding van het onderwijs, ten tweede de werkzame factoren voor succesvolle deelname aan de leer-ontmoetingsruimte, ten derde de ervaringen in het afstudeercafé, toegespitst op de stadia van het model van Salmon (2013) en ten vierde de betrokkenheid in de online leer-ontmoetingsruimte. Daarnaast zijn er ook doelen gesteld in relatie tot de gekozen vorm van onderzoeken, namelijk actieonderzoek. Volgens Migchelbrink (2018) heeft actieonderzoek verschillende doelen, die besproken zullen worden onder 'design en instrumenten'.

3. Beschrijving van het project

3.1 Type onderzoek

Met studenten pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam, die vertraging hebben in de afstudeerfase, is een actieonderzoek uitgevoerd. Er is geprobeerd om samen een duurzame online omgeving te creëren die ook na Corona ingezet zou kunnen worden. Deze omgeving kwam tijdens het proces al direct ten goede van de studenten. In dit project is vanaf het begin gesproken van online 'leer-ontmoetingsruimte', omdat niet alleen leren en informatieverstrekking het doel is, maar ook het werken aan betrokkenheid door online ontmoeting. Ook de term 'afstudeercafé' zal hiervoor gebruikt worden in deze rapportage. Dit was de naam die docent en studenten gebruikten. In dit onderzoek stond de onderzoeker als docent dicht bij de studenten en werd vanaf het begin samengewerkt met de studenten voor het verkrijgen van ideeën en het inventariseren van wensen en ervaringen. Voor de onderzoeker was online ontmoeting een voorwaarde voor het slagen van het project. Draagvlak binnen de HvA was aanwezig. Opleidingsmanagers en collega's reageerden geïnteresseerd op het idee, omdat door een 24/7 online 'leer-ontmoetingsruimte' zou kunnen worden gewerkt aan ontmoeting van studenten met vertraging. De klankbordgroep is regelmatig op de hoogte gehouden en heeft meegedacht (elf bijeenkomsten). Een van de projectleden is een ICT expert, deze is regelmatig geraadpleegd over het realiseren van de online leer-ontmoetingsruimte.

3.2 Participanten

Vóór Corona was het moeilijk een groep te vinden voor het onderzoek, omdat op de HvA fysiek de norm is. In de startfase van het onderzoek waren de beoogde deelnemers derdejaars voltijd bachelor studenten, die stage gingen lopen, studievertraging hadden en weinig contactmomenten. Zij hebben niet deelgenomen aan het project doordat zij al andere groepsbijeenkomsten hadden en vanwege zware belasting door Corona en de stage. Door Corona was het intussen mogelijk geworden om andere groepen te kiezen, immers fysiek was niet langer de norm. Er is gekozen voor gemakkelijk te bereiken deelnemers uit de afstudeergroepen van de projectleider/onderzoeker, die volledig online les zouden gaan krijgen. De projectleider zou daardoor heel dicht bij de data zijn en met de studenten een actieonderzoek kunnen uitvoeren. Hierbij zijn ook nadelen bedacht, zoals een grote betrokkenheid van de projectleider, maar het kostte moeite andere groepen en docenten te vinden in de hectische Coronatijd. Het gemak van het verzamelen van de data in de eigen groepen heeft, in overleg met de klankbordgroep, de doorslag gegeven. Bovendien is het de bedoeling van actieonderzoek om samen met de betrokkenen onderzoek te doen om een situatie te veranderen en te verbeteren (Migchelbrink, 2018).

De deelnemers zijn negentien studenten uit twee groepen pedagogiek studenten met vertraging in de afstudeerfase, een bachelorgroep (N=11) en een mastergroep (N=8). In het jaar van het project 2020-2021

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 11 of 61

kende de master pedagogiek 36 langstudeerders en de bachelor 71. Dit blijkt uit interne documenten van de opleidingen. Het gaat dus om een populatie van 107 langstudeerders pedagogiek. Er heeft selectie plaatsgevonden van groepen, maar niet van studenten in de groepen. Deze studenten waren al geplaatst in de groepen van de docent/projectleider. Enkele studenten zijn later ingestroomd nadat een deelnemer de groep verliet wegens afronden van de studie. De studenten in de afstudeergroepen is gevraagd om medewerking aan het project. Ze konden ook kiezen voor afstudeerbegeleiding buiten het project. Alle studenten wilden meedoen (bijlage 2 Participanten).

3.3 Theoretische onderbouwing

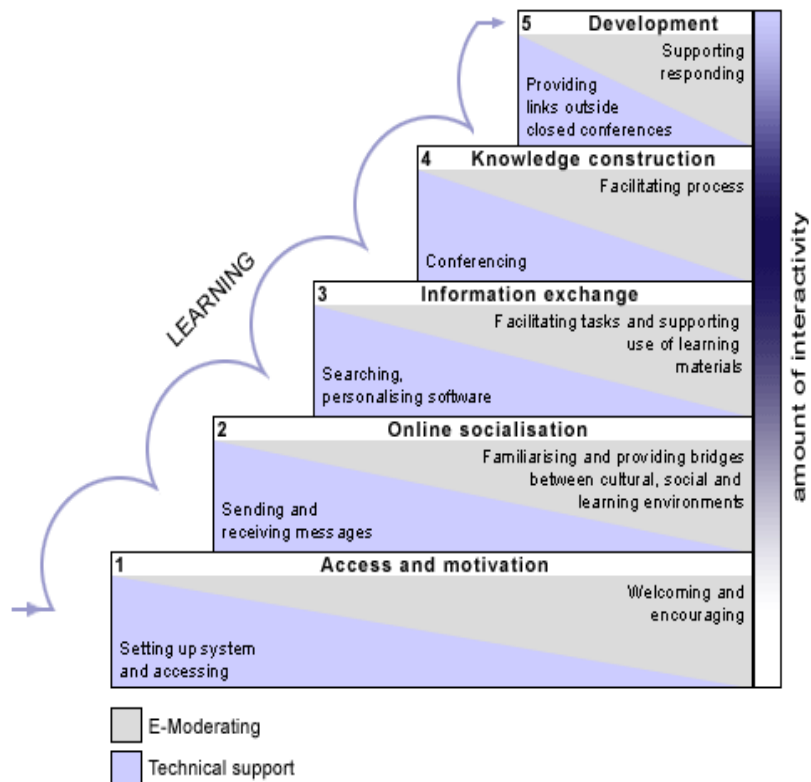
Het Vijfstadiamodel van Salmon (2013) dient als theoretische onderbouwing voor het aangevraagde project. Het model is oorspronkelijk bedoeld voor afstandslernen, maar wordt al vele jaren gebruikt voor blended/hybride leeromgevingen (telefonisch/email contact januari 2020 met Professor Gilly Salmon; Ruzmetova, 2018). Studenten die elkaar niet kennen en elkaar weinig zien worden in staat gesteld online kennis te maken, kennis uit te wisselen, te discussiëren en elkaar peerfeedback te geven. Het model van Salmon kan ook toegepast worden op blended learning situaties zoals bij de HvA, en online situaties zoals in Coronatijd. In het vijfstadiamodel nemen socialisatie en het samenwerken met peers in alle stadia een belangrijke plek in. Daarom is dit model als uitgangspunt voor het project genomen. Alle stappen die studenten nemen in de online leeromgeving kunnen op basis van dit model gestructureerd en begeleid worden.

- Het eerste stadium betreft toegang en motivatie. Een gemakkelijke toegang tot het platform van belang, niet soms, maar altijd en overal. Volgens Salmon is de belangrijkste reden om online actief te zijn dat de deelnemers willen weten of er iemand gereageerd heeft op hun posts.
- In het tweede stadium vindt online socialisatie plaats. Activiteiten gericht op ontmoeting en kennismaking zorgen ervoor dat studenten weten wie nog meer deel van de community zijn. In dit stadium wordt vertrouwen opgebouwd en ontwikkelen studenten sensitiviteit voor verschillen. De docent leert de studenten wat de waarde is van gezamenlijk online werken en reikt mogelijkheden aan hoe ze dit zouden moeten doen.
- In het derde stadium vindt informatie-uitwisseling plaats. Nu de studenten elkaar kennen, hebben de activiteiten meer focus op actie: studenten vragen en geven peerfeedback, gaan discussie aan, leggen standpunten uit en helpen elkaar.
- Het vierde stadium betreft kennisconstructie. Studenten beginnen hier te beseffen wat de opbrengst is van online interactie en beginnen zelfvertrouwen op te bouwen en controle te krijgen. Zij leren hun eigen doelen vast te stellen.
- In het vijfde stadium worden deelnemers zelfverantwoordelijk voor hun verdere ontwikkeling, worden creatiever en reflecteren op hun leerproces.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 12 of 61

Figuur 1 Salmon, 2013

In alle stadia vindt online ontmoeting plaats. Ook kunnen face to face ontmoetingen worden georganiseerd, maar door Corona hebben deze niet plaatsgevonden. Contact via online meetings wordt door Salmon (2013) gezien als sleutel voor gelijkwaardigheid. Het is een goede mogelijkheid elkaar te leren kennen (Salmon, 2013; Ruzmetova, 2018). Mill (in Ruzmetova, 2018) gaf aan dat in zijn onderzoek de docenten hun afstandsstudenten beter kenden dan de studenten in de fysieke les.

3.4 Praktische vertaling van het model naar het onderzoek

Geprobeerd is bovenstaand model te realiseren in een online omgeving gericht op leren én ontmoeting. Zoals gezegd is Brightspace gericht op informatieoverdracht en inrichting van courses. Daarom was noodzakelijk Brightspace ook geschikt te maken voor ontmoeting. Eerst is er gewerkt aan de toegang voor studenten en werden zij gemotiveerd door uit te leggen hoe zij de omgeving zouden kunnen gebruiken. Er werden documenten met informatie geplaatst voor de deelnemers, gericht op het afstuderen en relevante links. Om kennismaking te stimuleren is vervolgens aan ontmoetingsmogelijkheden binnen DLO Brightspace gewerkt, zoals een padlet met een online koffiehoek, een sociaal forum, filmpjes en de (asynchrone) chatfunctie van Brightspace. Het geheel bleef echter weinig gebruiksvriendelijk, vooral doordat het allemaal asynchroon was. Studenten die meedachten gaven dit ook duidelijk aan.

In samenwerking met ICT is besloten bij wijze van experiment Teams te integreren. Dit was bijzonder omdat Teams bedoeld was als een samenwerkingsomgeving voor docenten. Niemand kon op dat moment (begin

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 13 of 61

van het 'Coronaschooljaar' 2020-2021) voorzien hoe snel de ontwikkelingen zouden gaan. Deze overwegingen zijn ook vastgelegd in klankbordgroep vergaderingen. Toen Teams werd gekoppeld aan de bestaande Brightspace omgevingen was dit onmiddellijk een groot succes. Alle kennismaking, ontmoetingen, discussies, kennisdeling, feedback, groeps- en privégesprekken vonden voortaan in Teams plaats.

3.5 Vraagstelling

De online leer-ontmoetingsruimte is op basis van het Vijfstadiamodel en de input van studenten vormgegeven. Dit leidde na bijstelling door Corona, tot de volgende hoofdvraag:

Aan welke kenmerken moet een online leer-ontmoetingsruimte voldoen om bij master- en bachelorstudenten pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam, met vertraging in de afstudeerfase, de betrokkenheid bij medestudenten en de opleiding te bevorderen?

Mede op grond van de onderscheiden stadia binnen het model van Salmon is de onderzoeksvraag uitgewerkt in vier deelvragen. Deelvraag 1, 2 en 3 worden beantwoord door data uit individuele interviews, uit groeps- en privégesprekken door middel van videocalls, en uit de groeps- en privéchats in de 'leer-ontmoetingsruimte'. Deelvraag 4 is beantwoord door de vragenlijst betrokkenheid (voormeting en eindmeting), aangevuld met data uit enkele chats en interviews.

1. Welke belemmeringen ervaren vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase en welke behoeftes hebben zij met betrekking tot tijd, plaats, vorm en begeleiding van het onderwijs, gelet op hun persoonlijke omstandigheden?
2. Welke werkzame factoren bevorderen een succesvolle deelname aan de leer-ontmoetingsruimte volgens vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek?
3. Wat zijn de ervaringen van vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase met betrekking tot het gebruik van de online leer-ontmoetingsruimte in de vijf stadia?
  - In het eerste stadium: toegang en motivatie;
  - In het tweede stadium: kennismaking, ontmoeting, sensitiviteit voor verschillen;
  - In het derde stadium: kennis delen, feedback, samenwerking;
  - In het vierde stadium: kennisconstructie, controle, zelfvertrouwen;
  - In het vijfde stadium: verdere ontwikkeling, verantwoordelijkheid, reflectie.
4. In hoeverre voelen vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase zich betrokken bij de opleiding, voor en na deelname aan het project?

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 14 of 61

3.6 Design en instrumenten

Het onderzoek is een actieonderzoek, waarin met studenten gewerkt is aan het realiseren van een concept voor online leren en ontmoeten en waarbij onbekend was waar we zouden uitkomen. Volgens Migchelbrink (2018) heeft actieonderzoek een veranderdoel, een professionaliseringsdoel en een kennisdoel, en levert het daarbij ook iets op voor de betrokkenen. In dit project is het doel ten eerste om samen met studenten een situatie te veranderen: van een zelfstandig afstudeertraject met enkele face to face ontmoetingen met de docent, naar een online groepsgebeuren. Door gebruik te maken van digitalisering en nieuwe onderwijsvormen zou dus een andere manier van leren en ontmoeten gecreëerd kunnen worden. Het gaat bij dit actieonderzoek ten tweede om professionaliseren, want de kennis die opgedaan wordt met de manier van werken in het project kan overgedragen worden aan collega's. Ten derde zijn verschillende soorten kennis verzameld over het onderwerp, vanuit ICT, de studenten, de docent, en de literatuur. Ten slotte is een ontwerp opgeleverd: een 24/7 bereikbare online leer-ontmoetingsruimte, het 'afstudeercafé'. Hiermee kunnen langstudeerders en mogelijk in de toekomst ook andere groepen hun voordeel doen. Ook is een handreiking voor de opzet en het gebruiken van een online leer-ontmoetingsruimte opgeleverd voor docenten.

Het onderzoek is een mixed methods onderzoek met data uit interviews, groeps- en privéchats, groeps- en privé gesprekken in videocalls en vragenlijsten. De nadruk lag op het uitgebreide kwalitatieve deel van het onderzoek. Gedurende het project zijn activiteiten in de online leer-ontmoetingsruimte doorlopend gebruikt voor het verzamelen van data.

Data uit Interviews, groeps- en privéchats, groeps-en privégesprekken in videocalls

In de online interviews is ingegaan op ervaringen met de online 'leer-ontmoetingsruimte'. Er is in kaart gebracht welke belemmeringen deelnemers hebben ervaren in hun studieloopbaan, aan welke vormen van flexibiliteit studenten behoefte hebben en hoe zij de leer-ontmoetingsruimte ervaren waarbij gefocussed werd op de stadia van Salmon (2013). Hierbij zijn ook data uit chats gegenereerd. De vragen zijn gebaseerd op de literatuur over belemmeringen en op het vijfstadiamodel (bijlage 1 Interviewleidraad). In halfgestructureerde interviews zijn vragen gesteld als: Hoe is de vertraging ontstaan? In hoeverre heb je steun vanuit de opleiding ervaren? Waar heb je behoefte aan in de afstudeerfase? Hoe ervaar je het werken in het afstudeercafé? Hoe heb je de toegankelijkheid ervaren? Wat zijn je ervaringen met de ontmoetingen in een online ruimte? In hoeverre is het mogelijk om online vertrouwen op te bouwen? In hoeverre maak je gebruik van kennisdeling of mogelijkheden voor feedback? In hoeverre ervaar jij controle over je afstudeerproces? Hoe maak jij hierbij gebruik van het afstudeercafé? In het interview is expliciet gevraagd naar het tegenovergestelde van wat er verteld werd door studenten. Bijvoorbeeld, als studenten zich in de steek gelaten voelden door de HvA, is expliciet gevraagd naar ervaren steun. De online omgeving werd in de interviews hoog gewaardeerd. Expliciet is daarom gevraagd naar de ideale mix, wanneer fysiek weer mogelijk zou zijn.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 15 of 61

Naast interviews zijn doorlopend data verzameld in groeps- en privéchats. Ook groeps-en privégesprekken tijdens videocalls leverden soms relevante data op. Zulke gesprekken werden dan samengevat en deelnemers werden uitgenodigd erop te reageren. Deze data, gegenereerd uit verslagen van gesprekken tijdens videocalls, worden in het resultatenhoofdstuk 'data uit (groeps- of privé) videocalls' genoemd.

Betrokkenheidsvragenlijst

Voor aanvang van deelname aan het project hebben studenten een betrokkenheidsvragenlijst ingevuld. Na afloop van deelname is aan de studenten gevraagd de vragenlijst opnieuw in te vullen. Het betreft een gevalideerde betrokkenheidsvragenlijst van het Lectoraat Kansrijke Schoolloopbanen in een Diverse Stad. Wij hebben gebruik gemaakt van de volgende zes schalen (29 vragen): Emotionele betrokkenheid: thuis voelen (n = 5, bijvoorbeeld "Ik zit hier op deze hogeschool goed op mijn plek"); Emotionele betrokkenheid: waarde hechten (n = 5, bijvoorbeeld "Ik leer nuttige kennis en vaardigheden op deze opleiding"); Binding met onderwijsprogramma (n = 5, bijvoorbeeld "De meeste lessen vind ik interessant"); Binding met studenten (n = 4, bijvoorbeeld "Ik kan het goed vinden met mijn medestudenten"); Binding met docenten sociaal (n = 5, bijvoorbeeld "Ik heb een prettig contact met de docenten") en Binding met docent inhoudelijk (n = 5, bijvoorbeeld "De instructie van de docenten is voor mij duidelijk"). De vragen worden gesteld op een 5-punts Likert schaal (1 = zeer oneens; 2 = oneens; 3 = neutraal; 4 = eens; 5 = zeer mee eens) (Van Diepen & Elffers, 2019).

Learning analytics

Sinds 2019 maakt de HvA gebruik van het Learning Management System Brightspace. Via 'learning analytics' is getracht inzicht te verkrijgen in het gebruik van activiteiten. Echter dit leverde weinig op. Dit kwam doordat de ontmoetings- en discussie activiteiten die eerst in Brightspace gemaakt waren, al snel volledig overgenomen werden door Teams. Deze data kunnen ten tijde van het onderzoek niet of nauwelijks gegenereerd worden. Learning analytics hebben dus geen bijdrage geleverd aan dit onderzoek.

3.7 Dataverzameling

De data zijn tijdens het actieonderzoek verzameld in afstudeergroepen bij de bachelor en master pedagogiek. De studenten werden ingelicht over het doel van het onderzoek. Ze werden gestimuleerd de vragenlijst in te vullen vóór zij gingen deelnemen aan het 'afstudeercafé'. De vragenlijst betrokkenheid werd ingevuld via een link, voor aanvang van deelname. Na afsluiting van het project is aan gevraagd nogmaals de vragenlijst in te vullen.

Met alle negentien deelnemers heeft een interview plaatsgevonden. De interviews hebben vanwege Corona net als de groepsbijeenkomsten online plaatsgevonden. Er heeft bij alle interviews een membercheck plaatsgevonden. Er is alle tijd genomen voor het verzamelen van de data. Punten die in het interview waren blijven liggen zijn later nog gecheckt, dit leverde soms nog mooie aanvullingen op. Alle studenten hebben ook bijgedragen aan de doorlopende dataverzameling in groepschats, waar gesprekken

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 16 of 61

werden gevoerd in wisselende samenstellingen. De gesprekken vonden soms spontaan plaats tijdens de wekelijkse meetings in videocalls naar aanleiding van een vraag of opmerking die relevant was voor het onderzoek en werden in de chat nog eens samengevat, waarna om bevestiging of reactie werd gevraagd. Met studenten vonden ook individuele videocalls en individuele chats plaats. Ook hieruit zijn data gegenereerd. Bij alle data is de studenten gevraagd om bevestiging en aanvulling.

De studenten werden geïnformeerd over het doel van het project nadat zij in de groep geplaatst werden voor afstudeerbegeleiding. Zij konden kiezen of zij individueel begeleid wilden worden of meedoen aan dit online project. Als zij voor dit laatste kozen kregen zij een gesprek en een uitgebreide informatiemail met 'informed consent'. De deelnemers zijn op de hoogte gebracht van het doel van het project en zijn op de hoogte van de doorlopende dataverzameling. Duidelijk is gemaakt dat zij mochten bijdragen aan het inrichten van een online leer-ontmoetingsruimte en dat data verzameld zouden worden met betrekking tot hun belemmeringen, behoeftes en ervaringen. Verteld is ook dat deze data anoniem zouden worden gerapporteerd en dat te allen tijde een membercheck zal plaatsvinden. Benadrukt is dat het cijfer voor het afstuderen losstaat van het meedoen aan het project, maar wel is aangegeven dat het deelnemen aan de leer-ontmoetingsruimte het afstudeerproces misschien gunstig zou kunnen beïnvloeden door ontmoeting en kennis delen. Studenten wisten dat zij zich altijd konden terugtrekken uit het project. Er was een vertrouwenspersoon aangesteld, waar tijdens de hele periode geen gebruik van is gemaakt. Ook is bij de ethische commissie van Urban Education een datamanagementplan ingeleverd. De ruwe data van de interviews zijn na afloop van het project vernietigd. De interviews, coderingen, notities van de klankbörgroep en logboekgegevens zijn in te zien bij de onderzoeker (bijlage 3 Datamanagement).

3.8 Data-analyse

De analyse van de betrokkenheidsvragenlijsten (Van Diepen & Elffers, 2019) heeft plaats gevonden in SPSS. De voormeting is door alle deelnemers ingevuld, de nameting door zeven studenten. Moeilijkheid hierbij was dat de vragenlijst achteraf te algemeen bleek te zijn voor de specifieke doelgroep langstudeerders. Toch hebben enkele analyses kunnen plaatsvinden, namelijk op de schalen 'ervaren aansluiting met docenten inhoudelijk', 'ervaren aansluiting bij docenten sociaal', 'ervaren aansluiting met studenten'.

De verslagen van de interviews zijn zonder uitzondering voorgelegd aan de respondenten voor een membercheck. De gegevens uit interviews en chats zijn gecodeerd. De data zijn inzichtelijk gemaakt in tabellen en teruggevoerd tot de betreffende vijf stadia, de behoefte aan flexibiliteit en de ervaren belemmeringen. Veel data konden deductief worden herleid tot de literatuur, maar ook is inductief gecodeerd, waarbij werd gekeken of er mogelijk sprake was van nieuwe inzichten (Boeije & Bleijenbergh, 2019). Zo kwamen er onderwerpen ter sprake als schuld en schaamte en het hervinden van plezier in de studie. In het codeerproces is in enkele interviews samengewerkt met leden van de klankbörgroep, om

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 17 of 61

de betrouwbaarheid te verhogen. Dit zorgde ervoor dat de thema's schuld, schaamte en vragen rond online begeleiding aan de orde kwamen. In de tabellen is gesplitst naar bachelor en master, in de beschrijving van de resultaten is dit ook gedaan waar het relevant was. De kleurcodes representeren een bepaalde respondent, ook zij er getalsmatige coderingen gemaakt. Sommige bevindingen zijn gecategoriseerd in een tabel motivatie, onder autonomie, relatie en competentie. De bevindingen uit deze laatste tabel zijn niet expliciet in de resultaten opgenomen, omdat een deelvraag over aspecten van motivatie geen deel uitmaakte van het onderzoek. Wel zijn de uitspraken meegenomen in het onderzoek in de overige deelvragen. Zo is de uitspraak: *'Belangrijk. Eerst moest alles passen, met extra taken op t werk en alles wat er gebeurt. En dat kan heel benauwend zijn. Nu is het, je moet en mag en je geniet van je studie. Je kan het zelf bepalen'*, die geplaatst was onder autonomie, gebruikt als voorbeeld over het hervinden van plezier in het afstuderen. Eventuele twijfel over interpretatie is in een enkel geval voorgelegd aan de respondent met een verzoek om toelichting. Ook de data uit videocalls zijn iedere keer in de groepschat teruggekoppeld naar de deelnemers. Ten slotte zijn de interpretaties in de uiteindelijke rapportage ook nog voorgelegd aan alle respondenten, in de groepschat of via de mail. Dit heeft niet geleid tot bijstelling, de respondenten waren het volledig eens met de interpretaties of hebben na herhaald verzoek niet meer gereageerd.

3.9 Kwaliteitsmaatregelen en rol van de onderzoeker

Door de combinatie van de rollen onderzoeker en docent moeten de resultaten kritisch bekeken worden. Door jarenlange ervaring als onderzoeksdocent en als begeleider van afstudeerders en langstudeerders was duidelijk dat studenten te maken krijgen met vele belemmeringen. In sommige gevallen is het niet mogelijk fysiek naar school te komen. Daaruit kwam de overtuiging voort dat een flexibel aanbod voor online leren en ontmoeten drempels zou kunnen wegnemen voor sommige studenten. Een online platform zou bovendien ontmoeting met andere studenten mogelijk maken en kunnen leiden tot meer binding met de opleiding en daarmee tot studiesucces. Dit leidde tot het idee de studenten mee te nemen in het ontwerpen van een geschikte online omgeving, waarbij docent en studenten een groep van onderzoekers zouden vormen. De overtuiging dat een online omgeving door haar laagdrempeligheid positief zou werken was leidend voor het handelen in dit project en daarom zijn de ideeën hierover bewust vastgelegd en besproken met de klankbordgroep en de studenten.

De studenten die deelgenomen hebben, hebben positieve ervaringen gerapporteerd. Dit kan wellicht verklaard worden door de gehanteerde aanpak, die zich kenmerkte door vertrouwen in de studenten en enthousiasme voor het idee online te gaan werken. Online interactie en ontmoeting werden gestimuleerd. De docent was online luisteraar, reageerde snel op de laagdrempelige chats en werkte aan binding tussen en met studenten. Initiatieven, reacties, deelname en stappen, hoe klein ook, werden gewaardeerd. Een andere verklaring voor het enthousiasme onder studenten kan zijn dat ze als sparringpartner werden gezien

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 18 of 61

voor het ontwikkelen van een online leer-ontmoetingsruimte en in die rol serieus werden genomen. Ook kan een verklaring zijn dat de meeste langstudeerders uit een meer of minder eenzame situatie kwamen en nu opgenomen werden in een groep. Ten slotte kan ook Corona een rol hebben gespeeld bij hun positieve ervaringen in het afstudeercafé.

Studenten en docent hebben in dit project intensief samen gewerkt, maar door voortdurend delen en overleg zijn wel zoveel mogelijk perspectieven van andere betrokkenen meegenomen. Discussiepunten die hieruit volgden zijn uitgebreid beschreven in het conclusiehoofdstuk. Ook zijn kwaliteitsmaatregelen genomen (bijlage 3 Datamanagement). Zo is de betrouwbaarheid bevorderd door elke stap vast te leggen en systematisch te werken. Er is een logboek bijgehouden en er zijn notities gemaakt van besprekingen en besluiten in de klankbordgroep in de voorbereiding en uitvoering van het onderzoek. Voorbeelden zijn de bijstelling van onderzoeksvraag, de bijstelling van de keuze voor groepen door Corona en het experimenteren met Teams. De interviews zijn voorbereid aan de hand van literatuur (bijlage 1 Interviewleidraad), uitgewerkt en gecodeerd (bijlage 3 Datamanagement). Er is nauwkeurig verslag gedaan van de resultaten. De validiteit is bevorderd door het gebruik van verschillende manieren van dataverzameling, memberchecks, een logboek met aandacht voor de rol van de onderzoeker en feedback van betrokkenen en klankbordgroep. Verder is gebruik gemaakt van veel citaten uit de context wat een betekenisvolle beschrijving opleverde van de ervaringen van betrokkenen. Er is kennis gedeeld met en feedback gevraagd van zowel de studenten als van andere betrokkenen (docenten, teamleiders). Om dit te realiseren zijn vijf presentaties op de HvA binnen de Faculteit Onderwijs en Opvoeding gegeven over de voorlopige resultaten. Generaliseren is op basis van de kleinschaligheid van het project niet mogelijk. Wel is een aanzienlijk deel van de langstudeerders (19 uit een populatie van 107) meegenomen in het overwegend kwalitatieve onderzoek en kunnen de aanknopingspunten met betrekking tot hun ervaringen gebruikt worden voor een verdergaande flexibilisering.

Migchelbrink (2018) geeft aan dat er voor actieonderzoek naast klassieke kwaliteitscriteria als validiteit en betrouwbaarheid ook andere criteria zijn. Ten eerste bruikbaarheid, gericht op directe verbetering van de bestaande situatie voor de deelnemers. De opbrengst moet adequaat, praktisch, hanteerbaar en bruikbaar zijn. De opbrengsten van het project sluiten daarbij aan: een handreiking³ voor docenten voor het opzetten van een leer-ontmoetingsruimte én een prototype van een online leer-ontmoetingsruimte voor studenten. Ten tweede moet er in actieonderzoek vanuit verschillende perspectieven kennis opgeleverd worden. In dit onderzoek is er vanuit wetenschappelijke literatuur, studenten, docenten en opleiding (ICT) gekeken naar flexibilisering van het onderwijs in de afstudeerfase, waardoor er meerdere soorten kennis zijn opgedaan: bestaande wetenschappelijke kennis over het onderwerp, alledaagse kennis vanuit de studenten en praktische kennis over de mogelijke voorwaarden en succesfactoren voor de leer-ontmoetingsruimte. Ten derde moet de opbrengst aansluiten aan bij de ervaringen en denkwereld van de betrokkenen, in dit geval langstudeerders, waarbij de opgeleverde kennis als hulpmiddel ingezet kan

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 19 of 61

worden om hun situatie te begrijpen en veranderen. Daarbij is de opgeleverde kennis over langstudeerders zonder te willen generaliseren herkenbaar en concreet en sluit het aan bij al bestaande literatuur over langstudeerders (Kappe, 2017). Ook zijn thema's naar voren gekomen die in de literatuur nog onvoldoende onderzocht zijn zoals schaamte over het afstudeerproces en het hervinden van plezier in studeren.

4. Resultaten

Hieronder zullen de deelvragen beantwoord worden. De interviews en tabellen met kwalitatieve data, evenals de kwantitatieve analyse, die hiervoor de basis vormen zijn bij de onderzoeker in te zien (bijlage 3 Datamanagement). De resultaten zullen waar relevant worden ingedeeld in bachelor en master resultaten. Het betreft elf bachelor en acht master deelnemers. Verder worden resultaten meegenomen uit groeps- of individuele chatgesprekken, dit zal iedere keer apart vermeld worden. Voor groepschats is willekeurig gebruik gemaakt van letters om studenten aan te duiden, in het kader van anonimiteit.

1. Welke belemmeringen ervaren vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase en welke behoeftes hebben zij met betrekking tot tijd, plaats, vorm en begeleiding van het onderwijs, gelet op hun persoonlijke omstandigheden? Deze vraag wordt beantwoord door individuele interviews, groeps- en privéchats en videocalls (samenvattingen van groeps-en privégesprekken)
2. Welke werkzame factoren bevorderen een succesvolle deelname aan de leer-ontmoetingsruimte volgens de vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek? Deze vraag wordt beantwoord door individuele interviews, groeps- en privéchats en videocalls (samenvattingen van groeps-en privégesprekken).
3. Wat zijn de ervaringen van vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase met betrekking tot het gebruik van de online leer-ontmoetingsruimte in de vijf stadia?
  - O In het eerste stadium: toegang en motivatie;
  - O In het tweede stadium: kennismaking, ontmoeting, sensitiviteit voor verschillen;
  - O In het derde stadium: kennis delen, feedback, samenwerking;
  - O In het vierde stadium: kennisconstructie, controle, zelfvertrouwen;
  - O In het vijfde stadium: verdere ontwikkeling, verantwoordelijkheid, reflectie.Deze vraag wordt beantwoord door individuele interviews, groeps- en privéchats en videocalls (samenvattingen van groeps-en privégesprekken).
4. In hoeverre voelen vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase zich betrokken bij de opleiding, voor en na deelname aan het project? Deze vraag wordt beantwoord met het invullen van de vragenlijst betrokkenheid (0-meting en eindmeting), aangevuld met gegevens uit de interviews en chats.

4.1 Deelvraag 1

Welke belemmeringen ervaren vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase en welke behoeftes hebben zij met betrekking tot tijd, plaats, vorm en begeleiding van het onderwijs, gelet op hun persoonlijke omstandigheden?

Deze vraag wordt beantwoord door de resultaten van interviews, groeps- en privéchats en data uit videocalls. Aan de studenten is gevraagd hoe studievertraging bij hen ontstaan is en waaraan zij behoefte hebben gegeven hun persoonlijke situatie.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 21 of 61

Belemmeringen

De geïnterviewde studenten hebben allen te maken gehad met één of meerdere belemmeringen waardoor de vertraging ontstaan is. Zes van de acht masterstudenten en alle acht bachelorstudenten noemden hierbij de combinatie van studie, werk en in één geval topsport. Daarnaast hadden vier master en zes bachelorstudenten te maken met een problematische gezinssituatie of partner, of een zwangerschap, waardoor zij vertraging opliepen. Drie master en vijf bachelor studenten gaven aan te kampen met problematiek als faalangst, ADD, depressie, en sociale angst. Zes master en acht bachelorstudenten gaven aan met persoonlijke problematiek te maken te hebben (onder andere verslaafde partner, verslaafde moeder, scheiding, verwerking van het verleden als KOPP kind, kindermishandeling, alleenstaande moeder zijn). Daarnaast werden ziekte of problemen met de gezondheid genoemd door drie master studenten en twee bachelor studenten, mantelzorg door drie master en twee bachelor, en ten slotte werd door drie master studenten en acht bachelor studenten een belemmering vanuit de opleiding genoemd (onvoldoende contact, onvoldoende begeleiding). Hieronder een greep uit de citaten met betrekking tot ervaren belemmeringen.

"Het verwerken van mijn verleden. Niemand heeft iets gemerkt of gezegd, niet op school of studie, al kwam ik als zevenjarige al op school zonder knuffel of ontbijt. Als anderen mijn situatie zouden weten, zou ik vast uit huis zijn geplaatst"

"Ikzelf had niet echt een reden voor vertraging, behalve struggels in mezelf. Hoe pittig het ook kan zijn. Daarnaast zat ik in de kritische ouderrol. Ik was kritisch, ik dacht dat ik het niet kon"

"Vreetbuien, hyper focus gedrag, en een laag zelfbeeld"

"Mijn zelfbeeld. Op het mbo een lerares die zei mij ermee te stoppen, ze zei, ik ken kinderen zoals jij, jij kunt geen mbo 3 doen"

"Ik kreeg al snel problemen in mijn huwelijk, ik ben bedreigd en heb aangifte gedaan"

"Mijn kind ziet de vader die een drugsprobleem heeft niet of nauwelijks"

"Het opbouwen van een samengesteld gezin kostte energie"

"Ik had een tijdlang voor mijn moeder gezorgd samen met mijn zus, dat was lastig want soms moesten we allebei naar school"

"Ik had een nieuwe baan, als manager, ik had crisis op crisis, het lukte niet studie ernaast te doen"

"Ik miste duidelijke handvatten over hoe om te gaan met afstuderen, ik miste schrijfervaring vanwege mijn mbo-verleden"

"Ik voelde me voortdurend onveilig, ik had veel meegemaakt, ik bleek hulp nodig te hebben"

"Ik had een burn out door de veranderingen op mijn werk, de combinatie was veel te zwaar"

"Ik heb een dysthyme stoornis, zag het leven niet meer zitten"

"Ik had veel struggels, ik denk aan school als iets naars. Toch wil ik mijn diploma halen"

"ik heb BDD, ik ben vroeger gepest met mijn uiterlijk"

"Ik had veel aan mijn hoofd. Ik ben met een baby uit huis gezet door mijn ouders, daarna bij de crisis opvang, en toen ik een eigen woning kreeg, begon ik last te krijgen van depressie"

"mijn man bleek eenmaal getrouwd ineens heel traditioneel te zijn en verwachtte vanuit de cultuur heel veel, ik kwam in een depressie"

"Ik leefde continu in stress, ik ben overgespannen geraakt"

"ik ben op de opleiding gediscrimineerd door een medestudent"

"Hoe noem ik het...persoonlijke belemmeringen, privéomstandigheden ...het leven gebeurt dan weer".

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 22 of 61

"Ik had meer kunnen doen maar heb het laten versloffen, dit heeft met prioriteiten te maken. Twee studies, twee keer verhuisd, verbouwen"
"Ik had een terminale partner"
"Ik ben nog steeds het verleden aan het verwerken. Ik kreeg gekke klappen vroeger. Ik moest zeggen op school dat ik gevallen was met de fiets, niemand wist iets"

Ook belemmeringen met betrekking tot het studeren zelf werden benoemd door vier masterstudenten en negen bachelor studenten, zoals een fixed mindset, moeizaam lezen of schrijven, meer begeleiding nodig door mbo verleden, en moeite met afronden van vakken.

"Afronden is zeg maar niet mijn sterkste kant."
"Wat zal ik zeggen, fixed mindset, dacht dat ik het niet kon"
"Ik zag als een berg op tegen het schrijven"
" ik heb last van studieontwijkend gedrag"
"ADD en dyslexie, dus dat ging moeizaam"
"Werken in kleine stapjes, anders verlies ik het overzicht"
"Ik heb het nodig dat iemand meekijkt"
"Al vanaf de basisschool snel afgeleid, uitstelgedrag, ADD"
"Motivatie verliezen. Als je je iets voorneemt en het lukt je zes keer niet begin je, voor je het jezelf begint voor te nemen, al te twijfelen, zeg je tegen jezelf, wat is er nu anders, kan ik het nu wel beloven? Dus je motivatie, je geloof in jezelf zwakt elke keer af. Niet dat je het niet kan, maar die kracht om door te zetten"

Studenten gaven aan dat studievertraging soms ook tot schuld- en schaamtegevoelens leidt. De omgeving verwacht resultaten en soms geven ook docenten een oordeel. Door vijf masterstudenten en zes bachelorstudenten werd genoemd dat het hebben van een oordeel over de vertraging belemmerend werkt.

Een greep uit de ervaringen:

"Soms komt er bezoek, ik wil niet eens zeggen wat ik studeer. Ik schaam me dat ik al zo lang bezig zijn, het voelt als falen... ik wil er niet over praten met hen"
"Een docent kan je maken of breken. Ik had eens een moeilijke periode, iemand zei je kunt het niet, je voelt die schaamte..."
"ik voel wel de teleurstelling bij hen dat ik de opleiding nog niet af heb"
"Ik heb er behoefte aan dat je je gesteund voelt door school, nu was het genant"
"Online is een uitkomst, fysiek durfde ik me niet meer te vertonen, wat als je een docent tegenkomt op de gang?"
"Als ouderejaars moet je een vak volgen en dan denk je ik ken niemand, ik ben kansloos, wat zullen ze van me denken, ik heb het niet gehaald"
"Bijvoorbeeld, X (docent) zegt tegen ons: en niet opgeven, je kunt het en je bent niet de enige die er langer over doet. Dat helpt"

Verslag (groeps)videocall:

x zegt dat het fijn is te merken dat ze de enige niet is die langer over de studie doet. Daardoor praten we verder over schuld en schaamte en allen geven aan dit te herkennen, dat er mensen naar vragen of je nog steeds niet klaar bent met afstuderen en dat je je daar vervelend over voelt. Het is belangrijk te weten dat je niet de enige bent. Y vult nog aan dat dat bij haar ook zo is en dat de vertraging bij haar ook komt doordat ze al een management functie heeft.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 23 of 61

Door de vertraging waren er minder contacturen en werd de afstand tot de opleiding groter. Vijf master en acht bachelor studenten gaven aan soms lange periodes geen contact te hebben. Ook werd aangegeven dat zij begrijpen daarin een eigen verantwoordelijkheid te hebben. Er zijn wel aanspreekpunten binnen de opleidingen -mits studenten (op tijd) ingeschreven zijn- maar studenten hadden niet altijd helder bij wie ze moesten zijn, kregen soms geen antwoord op een mail aan de opleiding, of konden zelf hun mail niet meer in door wachtwoordproblemen, vonden het moeilijk contact op te nemen, waren een keer gezakt en gedemotiveerd geraakt, of hadden tijdelijk geen begeleiding.

"Ik mailde wel en soms kreeg ik antwoord, maar ik moest er zelf bovenop zitten. Zelf verantwoordelijk. Maar je krijgt het idee, je mail belandt in een mailbox"

"ik voelde me steeds een last voor de docenten. Maar ik weet, als ik niet iets laat horen (stilte) dan hoor ik niets"

"Toen ik hoorde dat ik tijdelijk geen begeleiding had, stortte ik in"

"Met mijn mentoren ging het soms mis. Veel wisselingen"

"Mentorgesprekken... die had ik wel en ze vroegen wel. Maar die gesprekken zijn vaak taakgericht, het ging snel over cijfers... niet van waar zit je mee, wat heb je nodig..."

"En zeker als langstudeerder, soms verandert het curriculum, je hebt geen idee, bij wie moet je zijn"

"Er staat vaak een enorme wachtrij bij de studentendecanen, en dan moest je alweer naar de les"

"Een luisterend oor is echt nodig. Je moet heel zelfstandig zijn, er komen weinig berichten. Je wordt niet gezien. Maar dit heb je juist wel nodig"

"Maar ook dat mijn motivatie was weggezakt, dat ik geen vertrouwen meer had dat het uiteindelijk goed zou komen, mijn enthousiasme was weg en de opleiding heeft geen contact opgenomen om te vragen hoe het gaat en waar zij eventueel ondersteuning in konden bieden"

"Bijvoorbeeld het vak X. De vakdocent werkt niet meer op de HVA en hier zijn vele studenten de dupe van geworden, omdat er geen back up was. Ik moest zelfs maandenlang wachten, voordat ik wist hoe ik het vak moest herkansen en bij wie ik precies moest zijn. Telkens werd ik van hot naar her gestuurd. Dit zorgde voor veel frustraties en onnodige stress"

Er is expliciet gevraagd naar ervaren steun. Zes master en vier bachelor studenten hebben toen zij langstudeerder werden, steun ervaren vanuit de HvA, zoals een mailtje, coaching, een cursus faalangst.

"Fijn als er een goede mentor is, in het tweede jaar zeker wel gebruik van gemaakt, een docente die wel meedacht"

"Geluk gehad met mijn mentoren. Ik heb meerdere gesprekken gehad"

"De coördinator snapte het wel, kent de cultuur, weet hoe het gaat in mijn cultuur"

"Ja ik heb ook enorme faalangst, daarvoor kon ik wel een cursus volgen vanuit de HvA"

"Eén keer heeft een docent gevraagd wat er was, in al die jaren. Ja en veel later, in de langstudeerbegeleiding kreeg ik ook veel aandacht van X en Y, en met X had ik ook een gesprek over hoe het kwam"

"Dat ik appjes of mailtje kreeg, daardoor wist ik, ik word gezien"

"Maar een half jaar geleden kreeg ik wel een mail van iemand, ik was blij dat ik weer een plekje kreeg"

"Vanuit de studentendecaan een gesprek gekregen en daardoor een extra herkansing"

"Ik kon weer naar de begeleiding. Ik was zo blij dat ik ergens terecht kon. Want ik moest het een tijdje zelf doen, en je hebt toch iemand nodig"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 24 of 61

Behoeftes

Alle studenten gaven aan een vast contact en oprechte belangstelling belangrijk te vinden bij vertraging in de afstudeerfase. Ze vertelden behoefte te hebben aan begrip voor hun situatie, een docent die niet oordeelt, maar vertrouwen uitstraalt. Als er geen lessen meer zijn en er geen klas meer is, willen ze toch de aandacht van de opleiding, een vinger aan de pols. Verder werden genoemd een blijvende studieloopbaanbegeleiding, ook bij langstuderen, meer hulp bij taalproblemen, en rekening houden met ouderen, die er een tijdje uit zijn geweest (vier van de acht masterstudenten noemen dit). Verder werd genoemd meer diversiteit in het docententeam.

Een greep uit citaten over behoeftes:

“Een duidelijk aanspreekpunt, iemand die je onder vleugels neemt, dat klinkt misschien overdreven, maar ik had behoefte aan iemand die er is als je het nodig hebt. Nu wist ik niet waar hulp was, wie je moet mailen of bellen”

“Dat vaste contact is belangrijk, dat iemand aan je denkt”

“Flexibiliteit. En betrokkenheid vanuit docenten ook als je vertraging hebt. En iemand die gewoon vasthoudend is en altijd positief coacht en motiveert”

“Ik ging niet meer naar school, had geen vakken meer en verloor het contact. Af en toe ging ik weer even naar een groep maar intussen werkte ik en ik dacht dat ik het niet kon halen. Als ik iets wilde weten had ik geen idee bij wie ik moest zijn. De afstand was te groot geworden. Nu ik deze groepsomgeving zie en hoe snel het gaat om contact te leggen denk ik, had ik dat een paar jaar geleden gehad, dan was ik al klaar geweest. Dat ik dit nu pas heb is heel jammer, het is voor mij echt struggelen geweest”

“Een docent die denkt in oplossingen, niet in problemen”

“Een traject coördinator, of een andere vaste contactpersoon”

“Ik ben iemand die wel aandacht nodig heeft, een schop onder de kont”

“Dat je geen nummer bent, maar kijkt naar personen achter nummer. Dat ik het gevoel heb als mens gezien te worden”

“Een soort vinger aan de pols, weten hoe t gaat. Wat heb jij nodig van mij”

“Meer diversiteit onder docenten. Zo belangrijk. Op een gegeven moment werd ik gebeld, er was een vrouw uit onze cultuur die les gaf, echt! We waren gewoon opgewonden en blij, gewoon iemand die daar staat van onze achtergrond”

“Meer aandacht voor hoe je moet studeren”

“Ik had op het MBO wel geleerd om planningen te maken en dit meegenomen naar de HvA, maar toch, ik had gelukkig een klasgenootje die me daar hielp met planningen enzo”

“Dat je mensen goed voorbereid op verslagen schrijven”

Enkele masterstudenten gaven aan graag meer uitleg te willen omdat ze er een tijd uit waren geweest.

“Als het 20 jaar geleden is, is het niet alleen dat je eruit bent geweest, maar ook dat er dingen veranderd zijn. Meer uitleg en informatie”

“Extra begeleiding of bijeenkomsten over een thema zou fijn zijn”

“Meer coaching, dit werkt goed, ik zou de coaching zelfs willen uitbreiden met transactionele analyse”

“Een soort studieloopbaan coach voor ouderejaars”

Betrokkenheid van langstudeerders in een online ‘afstudeercafé’

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 25 of 61

Vijf masterstudenten en acht bachelor studenten noemden het belang van continuïteit van de begeleiding bij vertraging. Hierbij werden genoemd hulp bij planning, een vast tijdstip voor ontmoeting, en mogelijkheden voor het stellen van vragen tussendoor.

"Elke week minimaal contact. vragen kunnen stellen, de hele week ergens terecht kunnen"
"De afgelopen tijd, sinds ik in dit online traject zit, heb ik veel steun aan de berichtjes. Of ik weer naar de les kwam. Ik dacht: er komen berichtjes, hoe gaat het, ik word gezien. Het is ook fijn omdat, ik ben niet goed in planning"
"Als je voelt dat kleine stapjes genoeg zijn, dat je onderuit mag gaan en zelfs wanneer je bijna wilt opgeven en je krijgt steun, dat is waar een docent het verschil kan maken tussen slagen en niet slagen"
"Meer begeleiding voor langstudeerders, ...je weet niet wat mensen meemaken"
"Afspraken maken met kleine stapjes, kleine dingen zodat ik er rustig naar toe kan werken"
"...en laat kiezen wanneer de begeleiding plaatsvindt. Dat het niet op een bepaalde dag plaatsvindt maar je altijd je vragen kunt stellen. Daar is het café heel geschikt voor"
"Dat je als docent oprecht interesse toont in degenen met wie je werkt. Vooral in de afstudeerfase, want dan heb je minder contacturen"

Gevraagd naar wat doorslaggevend is voor studiesucces, werden verschillende antwoorden gegeven: motivatie, doorzettingsvermogen, online studeren, een goede begeleiding.

"Goede voorbereiding als je uit mbo komt. Dat je mensen goed voorbereid op verslagen schrijven, en laat kiezen wanneer de begeleiding plaatsvindt"
"Toch de juiste begeleiding. En iemand waar je terecht kan, een vast punt. Hbo en universiteit leiden op tot zelfstandigheid, maar toch blijven we studenten"
"Steun uit je omgeving"
"Dan zeg ik toch de begeleiding! Dat kan enorm helpen om er te komen en in te leveren"
"Doorzettingsvermogen. Door open te staan. Een relatie op te bouwen met mensen, je medestudenten en je docent"
"Vertrouwen in jezelf. Dan ga je ook sneller hulp vragen"
"Lagere verwachtingen van mezelf, kleinere stapjes, niet te veel tegelijk, en ook complimenten geven aan jezelf, en acceptatie dat je er iets langer over zal doen terwijl je vriendinnen wel klaar zijn. En dat er iemand is die met je meedenkt"
"Contact met vast persoon"
"Ik denk toch een docent die oprecht geïnteresseerd is"
"Betrokkenheid van docenten"
"Toch je begeleider, hoe word je ontvangen"
"Contact. En een goede begeleider. In het proces van scriptie kan je denken ik ben er bijna, maar de docent moet ook je situatie begrijpen, dat is ook belangrijk. En een begeleider moet je dus én begrijpen, én het duidelijk uitleggen"
"Geen studievermijdingsgedrag"
"Plezier hebben in studeren"
"Doorzetten"
"Ruimte om flexibel online te studeren"
"Dat je in de flow zit...En...Dat niet te veel rare dingen in je leven zijn, dat je er de tijd voor kunt nemen, dat er ruimte is voor contact met anderen, want, als niemand zicht heeft op jou, waarom zou je dan wat doen, het maakt dan geen reet uit of je wat gedaan hebt"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 26 of 61

4.2 Deelvraag 2

Welke werkzame factoren bevorderen een succesvolle deelname aan de leer-ontmoetingsruimte volgens vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek?

Deze vraag wordt beantwoord door de resultaten van interviews, groeps- en privéchats en data uit videocalls.

Succesfactoren

In de interviews werd vaak aangegeven dat een online aanbod helpend is. Er werden voordelen genoemd van de online leer ontmoetingsruimte. Alle negentien geïnterviewde studenten, van zowel master als bachelor, ervaren de online leer-ontmoetingsruimte als positief. Het werd ook wel 'redding' of 'uitkomst' genoemd.

"Vooral online, dit is voor mij een uitkomst, en misschien af en toe, 1 per maand fysiek om elkaar te in het echt te zien. Verder vind ik online ideaal. Even fijn elkaar snel te zien en te praten"
"Dat dit mag. Niet naar school komen. Online begeleiding. Voor mij is dit ideaal. Fijn als je elkaar kan zien, maar met zo n leven als ik nu is het de enige kans. Want soms lukt het niet. Het is zo zwaar, je bent te moe"
'Meer maatwerk en aandacht, online kan daarbij helpend zijn"
"Bij online onderwijs hoef je de deur niet uit, je bent in je eigen vertrouwde omgeving"
"Naar de HvA kost reistijd"
'De online omgeving, het faciliteert zeker. Dat ik aanhaak is pure winst"
"Je vindt online sneller een moment om elkaar te ontmoeten"
"Uit mijn werk alleen maar aanschuiven, anders zou ik het niet redden"
"Je hebt veel mogelijkheden, beeld delen is gemakkelijk, qua begeleiding is online beter, je hebt geen reistijd je zit comfortabel"

Uitgebreide reflectie uit privéchat:

Hi (naam docent) Je vroeg me hoe ik het vond. Hier heb ik een korte evaluatie over het interview. Ik vond het een fijn interview, omdat er aandachtig geluisterd werd. Ik heb het gevoel dat er met ons café studenten goed op weg geholpen kunnen worden. Ik vind dat online lessen volgen voor flexibiliteit zorgt voor de student..... Zo hoeven bepaalde privé omstandigheden geen belemmering te zijn voor je leren. Zo vind ik het fijn dat mijn scriptiebegeleidster aandacht kan geven en begrip kan hebben voor mijn privé omstandigheden. We kunnen hiervoor beter tijd maken en ik mij op deze manier meer blootstellen. Ik merk dat vanuit huis college volgen ervoor zorg dat ik relaxed ben en meer van mezelf durf te laten zien, klassikaal is dat toch lastiger.

Als grootste voordelen werden genoemd dat je tijd – en plaatsonafhankelijk kunt studeren en toch contact kunt hebben, simpelweg door online te zijn. Dit geeft veel keuzemogelijkheden.

"Bijvoorbeeld dat ik letterlijk naar binnen kan op elk moment. Dat kon fysiek ook, ik woon een kwartier van de HvA, maar dan is het voor een wekelijkse les. Voor mensen die verder wonen is het moeilijker"
"je krijgt alleen mogelijkheden, en je kunt het doen in allerlei situaties, zoals met een kindje, dus het biedt meer mogelijkheden dan fysiek"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 27 of 61

"Meer mogelijkheden bieden. Zoals nu. Doordat de mogelijkheid er was dat er online lessen gevolgd kunnen worden, worden deuren geopend die anders niet fysiek geopend waren, denk aan verschillende tijden, verschillende plaatsen, persoonlijke situatie, met een kind op achtergrond, aanwezig kunnen zijn tijdens reizen..."

"...hoorde ik over het afstudeercafé en ik moet zeggen dat dat heel goed werkt. Omdat ik niet naar HvA hoef te gaan na een werkdag... ik zou het wel doen als het moest, maar het verzwart het wel. Maar op deze manier kan ik online participeren terwijl ik thuis zit en als ik mijn computer afsluit ben ik al thuis, ik kan makkelijk in contact blijven met begeleiding en studiegenoten"

"Samen met andere studenten online studeren, vragen stellen, feedback geven aan elkaar. Daarvoor hoef je ook niet tegelijkertijd aan het werk te zijn"

"Makkelijker om aanwezig te zijn. Je kan nu pair in Canada zijn en dan toch studeren, zoals X in Polen idd. Mooi middel om iets ernaast te doen. Studenten houden van reizen en dat kan bijna niet als je gewoon naar school onderwijs doet"

"Ja en ik werk er ook naast, dat kan"

"Ik zag zelfs mensen op het werk aanwezig zijn in de les, hoe mooi is dat. Het afstudeercafé biedt dus flexibiliteit"

"Ik heb autonomie ervaren in de opdracht, tijdens het doen van het onderzoek zijn er heel veel keuzes die je moet/mag maken. Daarnaast heb je altijd de keuze om aan te sluiten bij de les/begeleiding"

Het kiezen van een eigen tempo werd door alle studenten als belangrijk ervaren.

"Je eigen tempo kan je bepalen, met alles wat je erbij hebt. Dat is fijner dan: naar de HvA komen, niemand kennen, hard doorwerken, want anders ga je je diploma niet halen"

"Op deze manier kun je in je eigen tempo en omgeving leren en kan dat ook motiverend werken. Je hoeft niet te stressen om op tijd te komen of te reizen. Ik vind het ideaal, omdat het een uitkomst biedt als je een druk leven hebt, bijvoorbeeld kinderen hebt of een bijbaan naast je studie"

"Eigen tempo kunnen kiezen ivm werk is belangrijk"

Een flexibele vorm van het onderwijs werd door iedereen als prettig ervaren. Je kunt kiezen of je naast de collegies nog de chat of de videokanalen gebruikt. Je kunt ook kiezen of je participeert en hoe lang en met wie. De online kanalen bieden daartoe ruimte. Het kunnen gebruiken van privékanalen werd door alle studenten gewaardeerd, waardoor je zowel met een medestudent als docent apart kunt zitten.

"Dus vanuit mij, ja je kan elkaar niet in het echt zien, maar toch, er is meer ruimte voor persoonlijke dingen in eigen kanalen"

"maar het voordeel van online is dat je makkelijke privé kunt praten, door alle privékanalen"

"Via de online lessen heb je natuurlijk ook meer privacy, omdat je in een aparte chat kunt springen. Dit kun je op school niet altijd doen"

"Deze omgeving is helemaal af, deze club, met al die mogelijkheden, en zeker ook die privékanalen, ja, het is allesomvattend nu. Kan niet beter"

Duidelijk was dat het 'hoppen' van ruimte naar ruimte voordelen heeft. Van privékanalen naar de general chat, die gezien werd als de algemene ruimte voor de groep, de 'klas'.

"Jij gaat dan naar een andere room en zegt: gaan jullie maar even doen wat je wilt en dan komen de verhalen los"

"Ik vind het heel chill om te kunnen kiezen naar welke ruimte ik ga"

"We kunnen dus kiezen en in general kijken wie er zijn en waar het over gaat, of gewoon aan je eigen werkstuk in je eigen kanaal en wachten tot je langskomt en een chat sturen"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 28 of 61

Privéchat:

Hoi, ik was bij jou in het kanaal, maar zag je niet, nu ben ik even bij X. Zie ik je in general? Trouwens ik zag dat A en B in het kletskanaal zitten.

Groepschat:

*[17-12-2020 15:29]
hoi waar zijn jullie?*

*[17-12-2020 15:32]
Hoi! Wij zitten in ons privé kanaal*

*[17-12-2020 15:32]
Moeten wij even naar de algemene komen"?*

De begeleiding en communicatie online biedt voordelen. De lijntjes zijn kort volgens studenten. Ze gaven aan snel contact te kunnen zoeken met docent en medestudenten als je iets wilt vragen. Iedereen gaf aan de online begeleiding en de vaste meetings te waarderen.

"De online lessen zijn vooral heel fijn, omdat je op ieder moment contact kunt opzoeken met jou, maar ook met de medestudenten. Het is verder heel laagdrempelig en ik voelde mij meer op mijn gemak om informeel te typen in de chat"
"En online biedt zoveel meer middelen om aan je scriptie te zitten, het is toegankelijker om aan je scriptie te zitten, online wordt er sneller naar gekeken, en we hebben de chat, het is informeler"
"Ruimte om flexibel te studeren, met hulpbronnen om elkaar snel en efficiënt te kunnen treffen. Veel fijner dan fysieke afspraken maken, anders ga je na twee uur naar huis en zie je je tas volgende week weer"
"Bij de online begeleiding is de rol van begeleiding heel duidelijk geweest. Er waren duidelijke afspraken over de les. Elke woensdag avond, een gezamenlijke start waarna we individueel met de docent aan de slag konden. Ook buiten deze les om was er altijd ruimte om vragen te stellen, via de mail of via teams"

De chat werd door iedereen genoemd als laagdrempelig en makkelijk te gebruiken, en werd gewaardeerd als tegenhanger van de wat formele mail.

"Want die chat gebruik ik heel vaak, vooral op zaterdag: wie is er, ik ben er, wat zijn jullie plannen, hoe gaat het en tussendoor voor iets delen of een vraag"
"Ja, als het via de mail zou moeten, zou ik denken: laat maar zitten, ik kijk er zelf wel naar. Dat is mijn valkuil, dan ga ik heel lang nadenken. Via het afstudeercafé is meer een laagdrempelige manier, je schijft dan eerder, je schrijft sneller iets op. Anders zou ik erover malen en nadenken terwijl het er niet toe doet. Sinds ik de online omgeving heb gaat het weer goed"
"De chat is wel even makkelijker dan de mail, het is niet een loos bericht dat je stuurt, je weet, iemand heeft het gezien"
"Ik merk dat dit nu heel makkelijk is, om bijvoorbeeld te chatten, en makkelijk even een vraag te stellen tussendoor. En de lessen. Ik denk dat ik anders bijna niet gekomen was"
"Voordeel is wel dat je via de chat makkelijker schrijft. Een mail moet altijd professioneel, eerst altijd: beste en met groeten enzo. De chat in ons café is laagdrempeliger, hier kan je gewoon meer jezelf zijn en die bewegende smileys enzo maken het leuker om contact te houden via dit café. Je bereikt elkaar sneller"

Groepschat:
x geeft aan dat dit ook online kan, je hebt meer mogelijkheden om even met een paar mensen te praten en dit kan elke dag laagdrempelig via de chat. Ze zegt: ik hoef niet te mailen van beste docent etc., ik klim gewoon in de chat. Maar ook kan je

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 29 of 61

iets vragen in de groep en soms weet iemand het. Bij het afstuderen heb je geen klas meer met wie je elke dag samen bent. Online kan je ieder moment afspreken, ook buiten de les. Y neemt meteen het initiatief een groep voor het "studeren buiten de donderdag" te starten.

Er werd 'gemeet' in kleine groepen tot maximaal tien personen. Studenten gaven ook aan dat het online veilig en ongedwongen voelt, doordat je vanuit de eigen omgeving kunt praten, later kunt aanschuiven, van kanaal naar kanaal kunt gaan, eerder weggaan, of je beeld uitzetten. Daarnaast werd ervaren dat er minder ruis is en de concentratie daardoor beter. Bij verschillende studenten kwam ter sprake dat online werken efficiënt is en voor meer focus kan zorgen. Studenten met speciale behoeftes door ADD, ADHD, BDD, concentratieproblemen en sociale angst gaven aan baat te hebben bij de online omgeving.

"Daarbij, ik kan niet tikken als er onrust is naast me, thuis zit je alleen en toch met de anderen"
"In een online groep ben je veiliger, je bent in eigen omgeving..."
"een lokaal, daar ontmoet ik mensen die ik niet ken, dan weet ik me geen houding te geven, moet ik mijn best doen voor een houding, zo van wie ben jij? Nu online is het minder geforceerd, je hoeft niet meteen een praatje aan te gaan"
"Je voelt je veilig en vrij. Online is het voor mensen veilig, je zit thuis, je ziet elkaar goed en het gaat om die betrokkenheid, die veilige benadering"

Aan de studenten is ook gevraagd naar hun ideale mix van online en fysiek onderwijs in hun eigen situatie. Ook als men het liefst online onderwijs wilde is gevraagd naar voordelen van de fysieke lessen. Als voordelen van fysiek onderwijs werden genoemd: Dan is er ook een gebouw en heb je een school (twee bachelorstudenten), je kunt daarna wat gaan drinken (drie masterstudenten), het is informeler (een masterstudent), je komt in een 'actieve modus' (een masterstudent), ik vind online moeilijk, ben er niet aan gewend (twee master, een bachelor), ik werk liever niet thuis (een master), het motiveert me om anderen te zien werken (een bachelor).

"Voordeel van fysiek zou zijn dat ik meer onderdeel ben van de HvA. Meer verbondenheid met school. Dat je erlangs fietst en denkt dat is mijn school"

Uiteindelijk kon iedereen een mix in percentages opgeven, en kwamen de master studenten gemiddeld uit op 73% online, 27 procent fysiek, en de bachelor studenten op 83 % online en 17 fysiek. Daarbij moet worden aangetekend dat voor veel studenten de fysieke aanvulling vooral zou moeten bestaan uit een versteviging van de online gelegde contacten, en voor een drankje. Twee studenten wilden liever fysiek onderwijs, maar zagen wel de voordelen van online onderwijs.

"Online 100 %! met de voorwaarde om 1 x per maand een drankje te doen"
"Fysieke lessen zou ik daarnaast ook nog fijn vinden, omdat ik meer motivatie krijg door de medestudenten aangezien je tegelijk bezig bent. Je hebt eigenlijk meer druk (in positieve zin) om zelf aan de slag te gaan, omdat de ander ook bezig is. Ik denk 4 x online, dan 1 x fysiek"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 30 of 61

"Een mix zou ik willen, maar online is het is toegankelijker bij andere studenten. Bijvoorbeeld bij whatsapp praat je niet zo snel verder, maar bij de online begeleiding kan je de anderen aanspreken om af te spreken. Dat gaat via whatsapp minder gemakkelijk omdat je die niet wekelijks gebruikt met een groep. Deze omgeving wel"

"Ja ik denk toch online... want, je moet dieper nadenken, je boeken erbij pakken, goed opletten en scherper formuleren. Je bent dus alerter. Ja ik denk toch, op wat algemene dingetjes na, wel 99 procent online"

"Online vind ik prima, alhoewel ik een bijeenkomst eens in de zoveel weken wel fijn zou vinden, dan hou je toch meer binding met de hogeschool"

"Ik ben automatisch niet erg fan van een online omgeving. Maar, in persoon is niet mogelijk nu, en heb ik het online als een fijn alternatief ervaren"

"Online, 100% ik zou het anders niet redden"

"Ik heb wel voorkeur voor fysiek, als ik weer naar school kan gaan kan ik meer gemotiveerd raken. Fijn om elkaar meeten en helpen en motiveren en even weg te zijn. Maar ja soms kan het goed uitkomen met een kind als je niet weg hoeft. Een mix vind ik ook fijn. Ik denk toch 70 online en fysiek op de HvA 30 procent"

"Nou uh...zeker 75 procent online en 25 fysiek. Om de mensen in de virtual world in het echt te zien, is het leuk dat fysieke ook te doen. Maar het onderwijs online is een uitkomst"

"Nou, wel af en toe bij elkaar komen, op een moment dat je er open voor kan staan, voor even babbelen bijvoorbeeld 1 x per maand. Dan de rest online"

"Maar aan de andere kant...Op de HvA word ik altijd gedemotiveerd, hoe het kan weet ik niet, misschien door de uitstraling van de HvA. Ik denk dat als je zelf thuis bent je eerder briljante dingen doet"

4.3 Deelvraag 3

Wat zijn de ervaringen van vertrigde bachelor- en master studenten pedagogiek met betrekking tot het gebruik van de leer-ontmoetingsruimte in de vijf stadia?

Deze vraag wordt beantwoord met de resultaten van de interviews, data uit videocalls en data uit groeps- en privéchats. Aan de studenten is gevraagd naar ervaringen in het afstudeercafé, de online leer-ontmoetingsruimte, toegespitst op de vijf stadia.

Eerste stadium: toegang en motivatie;

Aan de studenten is eerst gevraagd hoe zij de toegang tot en toegankelijkheid van de online leer-ontmoetingsruimte hebben ervaren. Hoewel sommige studenten eerst even moesten zoeken en klikken, en ondersteuning nodig hadden van de docent, is dit zonder al te veel problemen verlopen. Zij werden door de docent gemotiveerd om deel te nemen en ondersteund om online efficiënt te werken. Enkele studenten gaven aan het lastig te vinden en 'niet zo technisch' te zijn. Verder gaf iedereen aan dat de omgeving toegankelijk is en overzichtelijk en werd vooral gewaardeerd alle informatie op één plek te hebben. Daardoor raakten zij al snel gemotiveerd.

"Fijn dat alles hier op 1 plek staat. Op HvA site heb ik altijd moeite mijn documenten bij elkaar te verzamelen en nu is alles op 1 plek"

"Ja online is fijn. Klinkt gek, maar als het regent kan dat echt drempel zijn om naar de les te gaan"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 31 of 61

"Gewoon doorklikken, alles is te vinden"

"ja, ik ben niet heel technisch, soms was het ingewikkeld, wat staat nou waar"

"Dat ging heel gemakkelijk ik zag er eerst tegenop maar toen liet u alles zien, ik kan het nu makkelijk vinden"

Tweede stadium: kennismaking, ontmoeting, sensitiviteit voor verschillen;

Op de vraag of ook online contact en vertrouwen kan worden opgebouwd antwoordden alle studenten ja. Waar bij twee studenten aangaven dat het net als bij fysiek contact wel zaak is dat je er open voor moet staan en gaf een student aan liever te werken dan over koetjes en kalfjes te praten.

"Over koetjes en kalfjes te praten, dat hoeft voor mij niet, ik wil gewoon aan mijn stuk werken. Ik werk liever alleen"

Overigens wilde deze student wel samenwerken, want dit was 'nuttig' en de student maakte hier gebruik van. De overige studenten waren zonder uitzondering positief over het leggen van contacten. Zo werd op initiatief van studenten een 'even kletsenkanaal' aangemaakt om lekker lang te kunnen videobellen.

"Het is veel laagdrempeliger om deel te nemen aan de bijeenkomst, dat is de kern, je hoeft niet meer te reizen als je uit je werk komt. En doordat je elkaar wekelijks spreekt krijg je contact en wil je elkaar uiteindelijk ook fysiek ontmoeten"

"Ik had in een paar weken tijd meer contact dan vroeger in de klas in een jaar. Ik heb nu anderhalf jaar geen lessen meer. Hoe verder je komt in de studie hoe minder contact met klasgenoten. Het is een gemis dat je niet zo gemakkelijk die toegang hebt die wij nu hebben"

"Toch omdat ik nu een online groep heb. Ik ben echt zo gemotiveerd na dat gesprek toen ik eerst in de groep was, ja, het was de eerste keer dat ik op gesprek ging met anderen, en ik ontdekte, dat we meer raakvlakken hadden allemaal, in t zelfde schuifje zaten, daardoor was ik ineens zo gemotiveerd om door te gaan; Ik besepte ineens, ik wil er klaar mee zijn, maar dan moet er wel wat gebeuren. Dat lukte eerder niet"

"Het lijkt of ik ze al jaren ken. Je bent gelijkgestemd, je hebt allemaal iets meegemaakt waardoor t afstuderen niet op tijd is gelukt"

Uit privéchats:

"Hoi, ik ben wel aanwezig maar ik heb niets gedaan (uitleg) maar ik kom toch even dag zeggen"

"Ik was zo verrast dat er meer mensen zoals ik waren, ik zag altijd de snelle studeerders die afstudeerden en direct daarna een master gingen doen, zo ontmoedigend. Dit had ik echt nodig, als ik deze meiden niet had leren kennen dan had ik echt opgegeven. Je krijgt er een gevoel van, je bent niet meer alleen"

"We delen ook meer dingen met elkaar, je hebt een inkijkje in elkaars leven, waar zit jij, o daar loopt een kind rond, en hee is dat jouw huis. Als ik naar een fysieke les had gemoeten was ik bijvoorbeeld niet komen opdagen, of doordat ik geen oppas had, of geen energie, of omdat ik halverwege weg moest om mijn kind te halen of de oppas weg moet"

"Ik ben super gemotiveerd en ons afstudeercafé is precies het duwtje in de rug die ik hierbij nodig had 🤝😊"

"Ik had toch weer contact hierdoor, zeker met lockdown, je hebt weer een groep en dat motiveert, iedereen vraagt, hoe gaat het ermee"

"heel erg bedankt voor deze warme welkom en ook voor de mogelijkheid die je mij biedt via dit platform. Ik kijk uit naar je feedback. Fijne avond verder!"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 32 of 61

Groepschat:

Wat een super mooi huis. Veel lichtinval en mooie natuurlijke omgeving! Gefeliciteerd! .

Verslag van een gesprek in een groepsbijeenkomst online.

Nog even naar aanleiding van de les: wat leuk om te merken dat het café steeds meer leeft en voor binding zorgt, zoals x aangaf: "ik heb het te druk gehad met andere dingen maar kom om mijn neus te laten zien". Heel fijn x, en zoals je aangaf werd je uitgenodigd door het motto van het café: het is totaal niet erg als je niets gedaan hebt, maar 'kom gewoon naar deze plek om contact te houden'. Fijn te horen dat dit inderdaad werkt voor het contact houden. y gaf aan dat het erg prettig werkt zo online, dat dingen als een gezin, een andere baan, of een ziek familielid inderdaad energie kosten, en dan kan je 'er niet veel naast hebben'. Dus als je elkaar online kunt ontmoeten is dit heel prettig. Ze maakt er ook gebruik van door samen te studeren via het afstudeercafé. Ze vond het fijn te sparren met A en B. B beaamt dit: "gewoon even kijken, hoe zit je erin. Afspreken om samen te studeren is een stok achter de deur. Als ik niet had afgesproken te studeren in de vakantie was ik misschien blijven liggen". B draaide ook mee toen we nog geen online lessen hadden maar merkte dit heel vermoeiend te vinden, op school komen na een drukke werkdag, "naar Amsterdam reizen, honger krijgen, het is dan gauw te veel. Dit is veel laagdrempeliger. School was echt een drempel". We komen tot de conclusie dat het prettig is elkaar elke week te zien "ook als er geen vragen zijn". Daardoor blijf je erbij betrokken. B zegt wel dat het na Corona ook onwijs leuk zou zijn elkaar weer live te ontmoeten. Die borrel afspraak staat! (giggle) Corrigeer me als iets hierboven niet klopt, ik neem dit mee als data voor het project. Aanvullen mag ook altijd!

Reactie: Ik heb hier ook veel baat bij. Met B en Y heb ik in de vakantie kunnen studeren. Dat is zo motiverend en fijn. Zeker een stok achter de deur! Laten we dit erin houden en elkaar blijven motiveren, zodat we dit schooljaar cum Laude kunnen afstuderen!

De ontmoetingen in de online meetings leidden tot online ontmoetingen buiten de meetings om.

"Ja, fantastisch, het motiveert enorm, we maken zelfs afspraken voor zaterdag en voorzien elkaar in feedback, zelfs zo, dat we afspraken maken om naast de les te studeren, dit doen we op zaterdag en zondag"

"En als je niet gaat lijkt het op verzuimen, zo serieus is dat, ik zet de wekker om 8 uur en zorg ervoor dat ik om 9 uur kan aansluiten. Ik moet dan online komen, dus dat is heel stimulerend"

"zaterdagen en zondagen samen studeren ik ben aangehaakt, ik merkte dat het werkte voor me, toen ben ik het door gaan zetten"

[Groepschat] Goedemorgen allemaal! Vandaag gaan X en ik werken aan ons TK. Ik wens iedereen veel succes deze zaterdagmorgen

Enkele studenten zijn later ingestroomd, doordat er iemand afstudeerde. Deze nieuwkomers werden warm verwelkomd.

"Toen ik de eerste leer kwam, iedereen was warm en open en begripvol en iedereen wil je helpen, iedereen heeft hetzelfde doel, wil hetzelfde bereiken. ...we hebben allemaal iets als langstudeerder, iedereen zit, hoe zeg je dat, in hetzelfde schuitje. En niemand veroordeelt elkaar. Het doel is afstuderen"

Vrijwel alle studenten gaven aan een groepsgevoel te ervaren en drie master en zes bachelorstudenten gaven daarbij spontaan aan elkaar beter te kennen dan in een fysieke klas. Volgens nagenoeg alle

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 33 of 61

studenten kun je meer contact opbouwen online, want je zit letterlijk "dichter" bij elkaar en kijkt elkaar allemaal aan, wat in de klas lang niet altijd het geval is. Ook heb je de vrijheid je beeld uit te zetten als er iets is, terwijl je in de klas niet zomaar weg kunt lopen. Dit werd als ongedwongen ervaren.

"Ik heb meer contact in deze omgeving. Begeleiding is niet een keer per week maar we hebben een plek waar we altijd in kunnen... ik voel me nu geen nummer meer. Je wordt gehoord"

"Ik vind het heel constructief en waardevol. Je ziet dat er nagedacht wordt en er wordt feedback gegeven en dat is zo waardevol. Ik vertelde het aan een collega, dat wij online een eigen groep hebben en allemaal belangrijke info krijgen en een chat hebben. En dat dat ik dat echt als mijn redding zie bij het afstuderen"

"In woorden is niet goed te beschrijven hoe waardevol dat is, omdat het ook nog van deze tijd is, om efficiënt mensen samen te brengen en samen te werken. Ik voel me meer online op mijn gemak dan in de klas, ik denk dat iedereen dat heeft, in deze tijd is online gewoon normaal, ik denk dat je eerder contact maakt. Want je kan elkaar goed zien"

"Online omgeving geeft toch weer groepsgevoel, je hebt het gevoel samen met anderen te zijn"

"Sowieso als anderen reageren dan zie ik dat, dan denk ik o ja zij zijn ook nog bezig, ik voel me welkom in de groep, iedereen heeft hetzelfde dus je voelt geen schaamte. Maar vroeger was ik bang dat anderen dachten: O leeft zij nog?"

"De saamhorigheid met medestudenten, de steun van: we doen het allemaal, zeg maar de positieve vorm van groepsdruk"

"Er is altijd wel iemand die luistert, medestudenten of docent. Iedereen verkeert in soortgelijke situatie en je kan kiezen hoe je ermee omgaat. Het voordeel van onze online klas is, dan kan ik vertellen! Het is veel gemakkelijker, maar op school niet, dan had ik het binnen gehouden. Nu heb ik luisterend oor, er is veel privé mogelijk online, daardoor studeer ik makkelijker. Ja, anders had ik het echt binnen gehouden, want ik ben niet zo direct, ik zou er ziek van zijn geworden en zou niet gefocussed zijn"

Stukje uit gesprek groepschat:

X geeft nog aan dat juist de mimiek online een voordeel is om te zien hoe medestudenten reageren op je verhaal. En er is verbale communicatie waarbij je elkaar aankijkt. In de klas is dit niet altijd zo, in de kring zitten sommige mensen buiten je blik

Studenten gaven aan dat het ook online mogelijk is begrip te hebben voor elkaars standpunten en verschillen in cultuur, verwachtingen en ideeën te overbruggen. Het gaat om 'er open voor staan', dan maakt het niet uit, fysiek of online.

Groepschat, uit een verslag van een discussie, gesprek.

Als het onderwerp 'kennis van en begrip voor andere standpunten en achtergronden' kortom: "omgaan met verschillen" ter sprake komt, stel ik de vraag of dit online eigenlijk wel bereikt kan worden. A zegt volmondig: ja dit kan! je moet elkaar als persoon accepteren. en er is niet echt een belemmering online. Het gaat erom dat je openstaat voor andere gedachtes en persoonlijkheid en andere werkwijzen, en hiervoor de tijd voor neemt. tijd om te praten. En dat in niet te grote groepen. We spreken erover dat we dit de laatste maanden ook sterk zo hebben ervaren. B geeft aan dat ze het eens is met A. En geeft aan dat het inderdaad prettig is om kleine groepen te hebben, zowel fysiek als online. Fysiek werd ze ook nerveus als er ineens veel aandacht was. In een kleine groep heeft ze meer input. C vult aan dat ook voor haar geldt dat ze beter focust in een kleinere groep vanwege haar ADD. Online is het wennen, maar die interactie komt wel tot stand en ze heeft net al een band opgebouwd met D, omdat er, bevestigen beiden, "een beetje hetzelfde verhaal" is. A zegt dat het vooral is: rust en ruimte nemen om elkaar te leren kennen, dus niet meteen de les in. D zegt dat in een grote groep de verschillen minder zichtbaar zijn omdat mensen veel introverter worden in een grote groep, veel meer naar binnen gericht. In een kleinere groep durf je

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 34 of 61

meer te vertellen. Maar dit kan fysiek ook omdat je een praatje maakt als je voor het lokaal wacht. en dat het voordeel is dat je je klas elke dag ziet. B geeft aan dat dit alleen in eerdere jaren zo is, maar niet als ouderejaars. Want je hebt vaak weinig of geen lessen. B geeft aan dat dit ook online kan, je hebt meer mogelijkheden om even met een paar mensen te praten en dit kan elke dag laagdrempelig via de chat. E neemt meteen het initiatief een groep voor het "studeren buiten de donderdag" te starten. F en G sprak ik buiten deze groep ook over dit onderwerp in hun eigen kanaal, omdat zij al aan het werk waren gegaan. Beide gaven aan dat een online omgeving geen enkele belemmering hoeft te vormen om elkaars cultuur, achtergrond, verschillen te begrijpen. F geeft nog aan dat juist de mimiek online een voordeel is om te zien hoe medestudenten reageren op je verhaal. En er is verbale communicatie waarbij je elkaar aankijkt. in de klas is dit niet altijd zo, in de kring zitten sommige mensen buiten je blik. Het viel haar op dat in deze groep openheid is om ook over problemen te praten. G geeft aan ook geen belemmeringen te zien, het is meer of je ervoor kiest, of je er open voor staat. Zij maakt er weinig gebruik van omdat ze minder behoefte heeft aan contact, maar meer aan haar stuk wil werken. Bedankt voor jullie input! Zoals jullie weten kunnen jullie me altijd corrigeren aanvullen etc.!

Meer dan de helft van de studenten gaf aan dat de rol van de docent online belangrijk is, zonder dat hier speciaal naar gevraagd werd. De docent zorgt voor een veilige online sfeer, stimuleert contacten in kanalen, maakt schuld en schaamte bespreekbaar, reageert snel in de chat, en let online extra goed op de informatie die je van studenten nodig hebt.

"Veel berichtjes, hoe gaat het, of, ik heb iets geupload. Je luistert en reageert op berichten"
"En wat nu fijn is, ook zonder oordeel vanuit begeleiding. Vroeger, als je niet aanwezig was, voelde je een oordeel. En kreeg ik schaamtegevoel als ik iets niet haalde. Nu praten we er gewoon over, iedereen heeft dingen meegemaakt"
" (De docent) gaat dan naar een andere room en zegt: gaan jullie maar even doen wat je wilt en dan komen de verhalen los. Of je zegt, er zijn meerdere ouders aanwezig, gaan jullie maar kletsen, ik ga even naar die of die. Je maakt er handig gebruik van dat we misschien iets gemeenschappelijk hebben"
"Zorgen dat het fijn is in de groep, dat je je vragen durft te stellen, en geen oordeel"
"Ook mooi hoe je het doet, het inspireert me enorm, ook om zelf op deze manier les te geven"
"Want jij wist dat ik in Polen zat. En ik kreeg waardering voor wat ik deed en het was belangrijk dat je van mijn persoonlijke omstandigheden afweet"
"Mmm tja, ik denk, het vergt meer als docent, jij moet ervoor zorgen dat je contact kunt leggen, voorheen was je in een lokaal en wist je al dat er contact was, maar nu vergt het inspanning, om er voor te zorgen dat je begrepen wordt en je hebt meer achtergrondinformatie van ons nodig om contact te leggen"
"Dat er een veilige omgeving is, met medestudenten die ervoor openstaan elkaar t ontmoeten, en de docent moet leidend zijn en regie houden"
"Ik heb in de online lessen nooit het gevoel gehad dat je afgeremd werd als je niet aanwezig was geweest. Het niet oordelen helpt!"

Reflectie uit mails van afgestudeerde studenten:

"Voor mij is de rol van de docent bij online begeleiding groot geweest. De docent waar ik mee te maken heb gehad heeft altijd het vertrouwen in mij gehad en naar mij geuit. Ook op de momenten dat het niet lukte of ik ergens tegenop zag. Het vertrouwen voelen van een docent is als student heel waardevol"
"Voor mij heeft de online begeleiding in combinatie met het vertrouwen dat ik van de docent kreeg ervoor gezorgd dat ik niet opgegeven heb maar binnenkort mijn diploma op kan halen!"
"Het is een beetje de uitdaging om toch persoonlijk contact op te bouwen online. Eigenlijk nog meer dan anders. Anders blijft het anoniem en ben je als student snel geneigd af te haken. Een vast moment in de week online zijn is heel prettig. Ik weet dat ik dan al mijn vragen kon stellen"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 35 of 61

*Verslag van een (groeps)videocall
20-1 20:48] docent*

Verder fijn te horen dat jullie in het afstudeercafé op momenten buiten de les samenkomen om te studeren. Top. Toen ik net terugkwam in general chat waren X en Y naar elkaars stuk aan het kijken en X gaat literatuur voor Y zoeken. Echt steengoed, want bewezen is dat feedback, uitwisseling van ideeën, argumenteren etc. enorm bevorderend zijn voor je vaardigheden. Met X en Y hadden we het over het geluk dat wij dit afstudeercafé hebben. X gaf aan dat zij vandaag niet had kunnen komen, als de lessen fysiek zouden zijn geweest. Ze heeft in het verleden gestruggeld met bijeenkomsten. Na het werk, ze moest er veel voor regelen. Dat kost veel tijd die ze nu bespaart. Y zegt dat "A al eerder aan gaf dat het café een uitkomst voor haar is. We hadden het er zaterdag nog over bij het samen studeren". Hij vult aan dat het structuur biedt, dat je kunt aansluiten als het uitkomt, en x vindt het efficiënt om zo te kunnen studeren ("sparren, ideeën uitwisselen, vragen stellen") en 'kijkt uit naar de gezamenlijke lessen'. Als Corona voorbij is zou ze dit willen volhouden, met misschien maandelijks een face-to-face bijeenkomst. Het afstudeercafé werkt "motiverend". Als mijn verslag van dit gesprekje nog verbeteringen/aanvullingen behoeft, (vooral X en Y die bij de afsluiting waren) hoor ik het graag. Anders neem ik het graag mee als data. Hoe mooi zou het zijn als later anderen gebruik kunnen maken van onze ervaringen!

Groepschat, verslag online meeting

Dag allen, vorige week had ik verzuimd om hier te noteren welk leuk gesprek we hadden, met A B C D E en later ook nog F. Ik heb wel genoteerd, ten eerste was het leuk dat G nog even 'langskwam'. We zullen haar missen. Maar we zijn blij voor haar dat het ingeleverd is. Jullie hadden vaak samen afgesproken te studeren. Zij vertelde hoe waardevol dit is. Verder, E plaatst haar document voor feedback. A helpt B met een vak dat ze nog moet inhalen. B vertelde naar aanleiding hiervan spontaan dat het van ongekende waarde is, dat wij op afstand elkaar zo helpen en van feedback voorzien, zij ervaart dit als zeer positief, C vertelde dat het moeilijk is studie en werk te combineren en dat het een uitkomst is dat we dit nu zo doen. We komen gezamenlijk tot de conclusie dat het uitzicht op 'het papiertje' hiermee toch concreter wordt. Als ik iets vergeet hoor ik het graag...! Graag ook jullie kritische blik en ideeën op het online werken en ontmoeten!

Derde stadium: kennis delen, feedback, samenwerken;

In de online ontmoetingsruimte werd zowel door master als bachelorstudenten kennis uitgewisseld. Een master student gaf aan hier nauwelijks gebruik van te maken ("ik heb mijn bordje zo vol en weet dat ik alles aan jou kan vragen, heb er even geen behoefte aan"). Alle overige studenten hebben het als laagdrempelig ervaren om kennis te delen, hulp te vragen, feedback te vragen en te geven. Zij deden dit in de online ontmoetingsruimte vaker en gemakkelijker dan in fysieke lessen. Voordeel vonden ze ook dat je zowel in privéchat kennis kan delen als in de groepschat waardoor je kennis bij meer mensen terecht kan komen. Er kwamen initiatieven uit voort als online in het café werken buiten de lessen om, werken aan mini afspraken om elkaar te controleren, en het gezamenlijk werken aan 'losse eindjes'.

"Ik ben blij dat we dit hebben. Daardoor doe ik iets. In ons afstudeercafé is het wel fijn dat je tussen door wel contact kan hebben op maandag of dinsdag of een andere dag. Dat heb ik ook al meerdere malen gedaan. Met x, bijvoorbeeld, we hebben elkaar geholpen. Als we deze online klas niet hadden, was dat niet gebeurd. We hebben in ons privékanaal gezeten en beelden gedeeld en samen aan coderen gezeten"

"Een planning, en het samendoen, bijvoorbeeld een lesje voor coderen. Wat jij voorstelde, in een klein clubje dat ermee bezig is, zo iets samen doen voelt als stimulans om door te gaan"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 36 of 61

"Het viel mee met wat ik moest maken dat je eindelijk die stap maakt om het t doen. Ik hoop zo dat het steeds verder gaat en uiteindelijk ben je er dan klaar mee"

Uit privéchat:

[3-12-2020 17:01] "ik merk dat de regelmaat van de bijeenkomsten mij helpt om meer structuur aan te brengen in mijn aanpak. En natuurlijk ook de handige tips van (naam medestudent). Het doel van het afstudeercafé wordt mijns inziens daarmee zeker bereikt. Het helpt mij in elk geval heel erg"

"Ja, trots is zeker het goede woord en ik denk ook wel opluchting. En in hoeverre ik er trots op ben... dat vind ik wel lastig, aangezien ik te streng naar mezelf kijk. Maar ik ben wel trots dat ik mijn "tussen" doel heb behaald"

Groepschat:

"Hebben jullie ideeën hoe ik deze kaarten mooi en gemakkelijk kan maken? Wellicht bestaan ze al? Of hebben jullie ervaring met soort gelijks en voor mij de ideale tip! Dank voor de mooie vruchtbare les! En jullie input en feedback. Dat waardeer ik enorm!"

"X. Ik heb de paper over reflecteren onder bestanden geplaatst. Hoop dat je er iets mee kan'

Y..wellicht dat je er iets aan hebt"

Privéchat (spontaan)

"Bedankt voor onze mini afspraak. Voelt fijn om een stok achter de deur te hebben. Dit werkt erg motiverend voor mij. Ik ga ermee aan de slag. En bedankt voor het luisterend oor. Tot..."

Privéchat:

Ik ben erg blij dat ik u gesproken heb vandaag, het is nogal wat en soms zit het erg hoog voor mij het afstuderen en alles wat daarbij komt kijken. Heel erg bedankt voor uw hulp, ik ga zelf nu alvast beginnen met het typen (nerdy)!

Groepschat (student)

Tijdens het videobellen een aantal weken geleden kwam naar voren dat een paar meiden problemen hadden met (vak, los eindje voor sommigen). Ik wilde nog even mijn verslag sturen. Ik hoop dat dit jullie kan helpen!

Groepschat (student)

Hoi allemaal! (smile) Vandaag hebben wij het nog over de mini afsprakjes gehad. Ik heb een nieuw kanaal aangemaakt, genaamd 'Mini afspraken' en jullie zijn allemaal welkom om hier aan deel te nemen. Als je het zelf lastig vindt om een stok achter de deur te zetten, kun je jouw planning delen in het kanaal (je kunt dan kleine stapjes zetten, bijv. vrijdag heb ik 10 minuten van het interview uitgetypt). Maak het zo realistisch mogelijk voor jezelf. Door jouw planning met anderen te delen, kunnen wij vragen of het is gelukt of niet. Ook kun je zelf vertellen dat jij jouw doel van de dag hebt behaald! In deze kleine stappen/afspraken, gaan wij ons uiteindelijke doel behalen! En dat is een mooi diploma (laugh)

Reactie van andere student: Voor mij is het heel herkenbaar, het is zo lastig om voor jezelf harde doelen te stellen omdat je soms het gevoel hebt dat je er alleen voor staat. Dus super te lezen dat er een groepje is dat elkaar zo goed steunt. Vooral wanneer je wat langer studeert is het goed om een stok achter de deur te hebben.

Groepschat (student)

Het was een hele vruchtbare bijeenkomst. We hebben weer even bijgepraat en leuke gesprekken gevoerd. Erg leuk dat ik bij x op school heb gewerkt twee jaar geleden en dat we allebei lesgeven bij Z. We kunnen zeker met elkaar sparren en van input en feedback voorzien. y heeft een kanaal aangemaakt, daarvoor mijn dank! Ik heb al gereageerd. Y, ik word steeds vaardiger in deze omgeving;).

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 37 of 61

Groepschat (student)

Goedemiddag allemaal, zojuist zag ik dit artikel op Leraar 24, uiteraard moet ik meteen aan onze groep hier denken.

Groepschat (student)

[20-2 11:43]

y, ik stuur je het Excel bestand waar ik toen de data van de enquêtes heb verwerkt

Enkele van de vele voorbeelden van buiten de les om studeren:

Groepschat: Ik ben even niet aan studeren toegekomen. Wil vanaf morgen weer de draad oppakken. Dinsdag heb ik hiervoor de hele dag gereserveerd en woensdagochtend. Wie is er dan ook?

[24-2 14:19]

Reactie: @x, als het even niet lukt...loslaten en later weer verder.

Groepschat:

Samen studeren

Goede morgen! Ik ben online, heb een vergadering aan staan, dus als je wilt aansluiten, leuk! Veel succes vandaag!

[16-1 09:21]

Goedemorgen, ik ben ook online.!

[16-1 09:23]

Moet nog wel even koffie zetten. Ben er zo!

[16-1 10:21]

klinkt gezellig, succes allemaal!

[16-1 11:29]

Hoi, ik ben er ook weer!

[23-1 08:59]

Goedemorgen! Ik ga zo beginnen, éérsst nog even koffie halen:).

[23-1 09:05]

Ik ben ook begonnen!

[23-1 09:07]

Heerlijk zo vroeg beginnen! Ik ga voor de aanleiding vandaag dat zijn van het afstudeervoorstel de punten 1 t/m 5.

[23-1 09:20]

Lekker bezig, succes!

[23-1 09:33]

Goedemorgen, ook nog even een kopje koffie en dan beginnen

[23-1 09:37]

heb je je prezi al opgestuurd?

[23-1 09:42]

Goedemorgen allemaal

[23-1 09:44]

ja ik heb hem van de week opgestuurd, kreeg al leuke reacties! Dinsdag sluit ik aan bij de vergadering dus krijg ik ook inhoudelijk hun reactie! Ik ben benieuwd. Dit weekend ga ik ook filmpjes voor mijn collega's opnemen.

[23-1 09:44]

Wat zijn jouw plannen voor vandaag?

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 38 of 61

Studenten bleken elkaar vooral in het proces te bemoedigen, maar ook werd – bij de master meer en kritischer - op inhoud feedback gegeven. Dit blijkt uit vragen als: 'Is er iemand die kritisch naar mijn presentatie kan kijken?' en: 'Is deze informatie overzichtelijk weergegeven?' Bij de bachelor werd met grote regelmaat gebruikt gemaakt van elkaars kennis op bijvoorbeeld APA richtlijnen, coderen en operationaliseren.

Vierde stadium: kennisconstructie, controle, zelfvertrouwen;

Alle studenten gaven aan dat het afstudeercafé bijdraagt aan hun zelfvertrouwen en meer besef van waar ze mee bezig zijn. Een student die een lichte voorkeur had voor fysieke lessen vanwege de terughoudendheid met betrekking tot digitaal werken, gaf aan zelf al discipline te hebben. Zij werd uiteindelijk zeer actief op het forum: 'ik had discipline en de drive het af te krijgen, maar ik heb wel gezien dat de online omgeving werkte'. De wetenschap dat in de online omgeving altijd kan worden ingestapt geeft zekerheid en geeft het gevoel verder te kunnen. Dit ontstaat door het opgebouwde contact, de uitwisseling van kennis, de mogelijkheid tot vragen stellen via de chat en 'dat er altijd wel iemand reageert'.

"Met die mini afspraken lukt het want is dan mijn eigen deadline, elke paar dagen zou het handig zijn, per keer afspreken voor de volgende keer, dat kan werken, en we hoeven niet per se te bellen, kan ook via de chat"

"de lijntjes zijn kort, je stelt je vragen zo makkelijk nu, er zijn meer contactmomenten en de durf is groter. Ik ben ook beter geworden in vragen formuleren hierdoor"

"Als ik iets niet weet, dan kan ik het meteen delen, daar pak jij het altijd snel op, zodat ik verder kan"

"Uuh. Mmm. Vroeger was de drempel hoog om te vragen om hulp, maar nu, alles is aanwezig in één omgeving, dat is zo laagdrempelig. Je kan elke dag chatten. Het zijn meerdere factoren, het gaat om bereidheid. Het lukt wel. Alles is er. Ja vertrouwen in je eigen kunnen. Hoe zeg je dat, het is een boost zoals wij werken"

"Ja toch door deze online les. Omdat er meer controle op is, omdat je een soort van verantwoording aflegt. Je bent samen een sprint begonnen en je wilt niet de sukkel zijn die achterblijft, je wilt toch zeggen dat je iets hebt gedaan, toch enige vooruitgang kunnen melden. In de groep wil ik het liefste zeggen, ik heb dit en dit gedaan, ik heb goede literatuur gevonden, ik heb een paragraaf geschreven, ik heb mijn collega's meegenomen"

"Nu is het zo effectief, je hebt het over een onderwerp, over thema's en gaat meteen aan de slag, ik heb inzichten gekregen om te kunnen werken"

"Dat ik weet dat er een vast wekelijks moment is, een 'ontmoet moment': ik kan vragen stellen, ik heb contact, ik krijg feedback en dat helpt me door te gaan"

"Nou mm... ik heb meer eigenaarschap, ja zeker, zelfregie en verantwoordelijkheid, nu kan je het invullen zoals jij dat wil en hoe het bij jou past"

"Zoiets als dit is voor mij goed. Ik kan nu zelf iets plannen en afspreken en snel iets vragen"

"En ergens ook nog die competitie om als eerste achter de computer te zitten. Ik weet, het moet niet je drive zijn, want als ik niks doe die morgen, dan heeft het geen zin, maar ergens...Het werkt"

"Je hebt weer een stukje bewijsdrang, en ja ik ben nog bezig"

"Die chat, je kunt het meteen delen, ieder moment, je kan je vragen stellen, je kan verder...Dat helpt zo enorm om verder te komen en uiteindelijk je doel te bereiken"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 39 of 61

"Als je vast loopt of verhaal kwijt wil. Dat kan dan nu gemakkelijker én vaker op het moment dat je een online omgeving erbij hebt"

"Toen ik dingen ging delen in mijn team, was het fijn om het eerst te delen in de chat. Om iets te horen over wat je gemaakt hebt"

"...als student laagdrempelig aanwezig zijn. Je kan elkaar advies vragen, iets opsturen en afspreken om met z'n allen te studeren, veel doen dat ook"

"Logisch als ik er intensiever inzit. Dan krijg ik ook meer grip. In de groepschat worden dingen uitgewisseld"

Groepschat:

"Helemaal geïnspireerd door de prezi van X heb ik zelf ook een filmpje opgenomen om de uitkomsten van de enquête met het team te delen"

Privéchat:

[26-5 21:53]

Hi ik heb een vraag over mijn conclusie mocht je online zijn

[8-6 21:30]

Ik zit erover na te denken om mijn hoofdvragen te veranderen(screamingfear)

Groepschat (allen studenten)

Hoi, heeft iemand tijd om even te kijken naar mijn interactieve online thinglink (ik ben helemaal trots op mezelf 😊)? Dit zijn het verloop en de uitkomsten van mijn onderzoek voor mijn team. Ik wil het delen via Padlet waarbij de teamleden opmerkingen kunnen schrijven

De link werkt! X wilde proefkonijn zijn, dankjewel! Hij stelde ook voor om wat gerichte vragen te stellen voor de evaluatie, handig inderdaad

[30-1 11:22]

Ik heb hem ook bekeken, ik vind het echt tof eruit zien!

[30-1 11:27]

Ik ben het nu aan het bekijken...Vind het erg mooi gedaan en wederom overzichtelijk...zoals je Prezifilmpje.

[30-1 11:27]

Je verwerkt de informatie overzichtelijk en systematisch

Groepschat:

[24-12-2020 13:17]

Fijn als je hier naar wilt kijken wanneer jij daar zelf tijd voor hebt. Ondertussen ben ik samen met X en Y bezig.

[24-12-2020 13:18]

Dit werkt er goed! We maken afspraken en voelen ons dan genoodzaakt om vroeg aan de slag te gaan. We lezen elkaars stukken door en geven feedback.

[24-12-2020 13:18]

Dank voor dit prachtig forum. Het motiveert en helpt ons enorm! Fijne dagen.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 40 of 61

Groepschat:

Goede avond! Ik ga nu een korte presentatie maken voor het management van XXX. Hierin vertel ik wat ik de afgelopen periode gedaan heb en wat er op de planning staat. Morgen sluit ik aan bij hun vergadering. Is er iemand die mij kritisch vragen kan stellen over deze presentatie, zodat ik wat scherper morgen de vergadering in ga!?

Vijfde stadium: verdere ontwikkeling, verantwoordelijkheid, reflectie

Met betrekking tot het nemen van meer verantwoordelijk om het eigen proces te sturen gaven alle studenten aan dit te ervaren. Niet alle studenten bereikten volledige verantwoordelijkheid. Er waren studenten die minder ver kwamen en nog niet aan het einde van de afstudeerfase waren gekomen. Vaak hadden deze studenten wel verantwoordelijkheid ervaren bij het werken aan achterstanden in andere vakken. Studenten namen initiatieven elkaar hierbij te helpen. Door steeds in de flow te blijven, steeds vragen te kunnen stellen en contact te hebben bleven studenten aangehaakt. Doordat er in de chat voortdurend actie was 'onderneem je zelf ook meer actie', 'en je hoeft niet een week te wachten tot de volgende les'. Studenten gaven aan meer overzicht te krijgen en beslissingen te nemen. Bachelorstudenten bedachten zelf een 'minikanaal'. De bedoeling hiervan was even tien minuten met iemand af te spreken om te laten zien dat je je aan je planning had gehouden. Hier werd door ongeveer zes studenten gebruik van gemaakt en in de chat werd dan gevraagd wie er wilde afspreken in het kanaal. Door het groepsproces werd de verantwoordelijkheid voor het afstudeerproces groter. Ook werd genoemd het 'kritisch kijken naar jezelf'. Er werd in de interviews gesproken over verantwoordelijkheid ten opzichte van de groep: 'je spreekt samen af', 'je doet iets voor elkaar'. Dit bleek ook ten aanzien van de relatie met de docent, die belangstelling heeft en helpt en dan wil je 'laten zien dat je het kunt' en die wil je 'niet teleurstellen'.

"Maar nu heb ik veel meer de neiging om te communiceren, omdat het kan, laagdrempelig, waardoor ik meer verantwoordelijkheid neem"

"De chat maakt de afstand kleiner tot medestudenten en begeleider maar je moet toch wel zelf achter je computer gaan zitten"

"Verantwoordelijkheid, hoe zal ik het zeggen, ik merk dat ik echt tijd probeer te maken ondanks alles wat er dagelijks om me heen gebeurt. Omdat ik wil slagen en inzet wil laten zien en ja het is ook leuk als er mensen komen, Doordat ik online ben ondernem ik meer actie, haha als je niet komt opdagen kan je ook niks doen! Als je het niet begrijpt of op papier niet duidelijk is, is t dus belangrijk te verschijnen"

"Doordat we veel gebruikt hebben gemaakt van Teams heb ik voor het stellen van vragen een lage drempel ervaren. Het gevolg is dat je meer vragen stelt en voor mij betekende dat dat ik sneller door kon met m'n werk en het kwalitatief beter werd"

"Hier heb ik echt wat aan gehad. Ik heb haar (naam student) tips meegenomen bij het verbeteren van mijn inleiding. Ook heb ik gelijk een opzet gemaakt voor mijn verslag. Zo hoop ik structuur te kunnen aanbrengen in mijn onderzoek"

"Dan voel ik daartegenover een soort verplichting, positief, dat ik jou (docent) laat zien dat ik het kan. Want als iemand in je gelooft ga je het doen"

"Gebrek aan motivatie is bij mij het grootste probleem, wanneer ik aan mijn werk zit gaat het heerlijk ben ik gemotiveerd en doe ik wat ik moet doen, maar om me ertoe te zetten is heel moeilijk"

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 41 of 61

“Als ik een afspraak heb gemaakt met anderen, dan wil ik mijn deel doen, werk ik harder, ben ik meer gefocussed, kan ik mijn eigen tempo goed bepalen”

“Het is gelukt! Ik ben blij dat ik het gedaan heb, wel echt vanmiddag pas. Ik wilde jou ook niet teleurstellen”

“En het gevoel dat de docent in me gelooft en dat ik het ga flikken en dat is zo fijn voor mijn doorzettingsvermogen. Ja ik heb iemand nodig die zegt dit moet je doen, zo zou ik het aanpakken, hoe denk jij erover, dan voel ik daartegenover een soort verplichting positief dat ik de docent laat zien dat ik het kan”

Verslag (groeps)videocall:

Een hele mooie van B en C was ook het idee van verantwoording afleggen. Ik vertelde dat een bachelor student mij had gevraagd om 'mini afspraken' te mogen maken zodat ze zich meer aan de afspraken zou houden die ze met zichzelf maakte. Dit vond plaats op haar initiatief en bleek te werken. B begreep dit vanuit zijn ervaring als langstudeerder erg goed en gaf aan 'patronen bij zichzelf te herkennen' als het gaat om plannen maken en je er niet aan houden. De afspraken met jezelf worden dan 'steeds minder waard'. Dus een verantwoordelijkheid naar de groep omdat je daar deel van uitmaakt of idd door miniafspraken met de begeleider, zouden kunnen helpen. C gaf in dit verband ook iets zinvols aan: door vooraf studieruimte te reserveren helpt dit haar daar ook daadwerkelijk heen te gaan. Een goede tip! Meer tips aan elkaar zijn welkom!

Privéchat:

“Even een korte samenvatting van wat wij afgesproken hebben. Ik ga aan de slag met mijn product. Daar wil ik volgende week mee beginnen. Ik ga mijn opdrachtgever mailen en samen met haar het over mijn product hebben”

“Door daar bewust mee om te gaan en bewust te ervaren dat medestudenten ook bezig zijn, blijf je scherp en gemotiveerd om ook door te gaan. Bijvoorbeeld er was weer zo'n moment toen m een planning gemaakt had, toen dacht ik: ik moet het ook doen en zo blijf je door de anderen gefocust. Het lukt niet elke keer maar als ik kijk naar mijn planning word ik eraan herinnerd, waar wij allemaal aan werken. Waardevol”

Reflectie uit individuele chat:

“Je vroeg laatst of ik iets had aan het afstudeercafé;

Wat heeft het mij opgeleverd?

•Ik heb geleerd om hulp te vragen, ook bij kleine vragen. Dat ik niet alles zelf hoeft te kunnen.

•Meer zelfvertrouwen

•Meer inzicht in mijn eigen behoefte en aan die behoefte tegemoet kunnen komen”

Doordat ik online ben onderneem ik meer actie, door medestudenten kijk ik ook kritischer naar mijn eigen stukken”

Groepschat

“Beste, en ook wel lieve hoor, medestudenten! Graag wil ik jullie hulp vragen. Afgelopen weekend heb ik al mijn interviews 'horizontaal met elkaar vergeleken'. Dat is een eenvoudiger manier van coderen. Het was evengoed nog wel een klus, maar het is tot zover af! Maar om het betrouwbaarder te maken zou het fijn zijn als ook anderen naar de tekst kijken en een stukje coderen. Op deze manier kan ik zien of het logisch is wat ik gedaan heb. Dus als je zin en tijd hebt, zou je dan een stukje van dit interview (zie bijlage) willen voorzien van de kleuren die bovenaan in het bestand zijn aangegeven”

Groepschat:

“Hoi wie wil er even meelesen met mijn handleiding voor mijn (naam product). Het moet niet te lang zijn en dat docenten er toch meteen mee aan de slag kunnen. Ik mis nog iets om af te ronden denk ik”

Privéchat:

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 42 of 61

"Ik ben de afgelopen dagen bezig geweest om toch nog wat aanpassingen aan te brengen in het literatuur hoofdstuk zodat ik de conclusie hier op kan laten aansluiten. Ik haal de ingeplande tijd voor het conclusie stuk wel in. Laat je donderdag wat lezen (smile)"

"Ik heb in dit project weer geloof in eigen kunnen gekregen. Ik sta open voor feedback. Dit hielp me verder te komen en te reflecteren"

"Ik vind het minikanaal heel leuk. Dat helpt me wel. Tja ik zou het kunnen gebruiken voor oefenen met taal want ik moet mijn afstudeerscriptie nog op taal doen. Ik heb vanmiddag gelijk een mail naar de taalwinkel gestuurd toen je dat zei. Dus ja toen deed ik meteen iets. Ik moet het gewoon doen"

Zonder hier expliciet naar te vragen gaven drie studenten aan (twee master, een bachelor) dat door het project het plezier in het studeren was teruggekomen.

"Ik was vergeten waarom ik ooit de studie ging doen, waarom ik het leuk vond, dat plezier is terug, ik ga zelfs een vervolgopleiding doen"

'Belangrijk. Eerst moest alles passen, met extra taken op t werk en alles wat er gebeurt. En dat kan heel benauwend zijn. Nu is het, je moet en mag en je geniet van je studie. Je kan het zelf bepalen'

'Dit stimuleert om weer te genieten van de studie. En verder de gelegenheid geven lekker te lezen en theorieën leren en nieuwe manieren van onderzoek, echt, dit is waar ik jarenlang op heb gewacht'

"ik heb sinds 2015 niet ervaren dat ik zo gemotiveerd ben als nu. Gek dat ik nu, na al die vertraging al aan een volgende studie denk, ik ben heel leergierig. Dat heb ik een tijd laten zitten. Ik had een laag zelfbeeld, maar het gaat beter en heb wel weer die energie en denk: dat kan ik gemakkelijk"

4.4 Deelvraag 4

In hoeverre voelen vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase zich betrokken bij de opleiding, voor en na deelname aan het project?

Deze vraag wordt beantwoord met de resultaten van de vragenlijst betrokkenheid (0-meting en eindmeting), aangevuld met gegevens uit de interviews en chats.

In hoofdstuk 6 is aangegeven dat de gebruikte vragenlijst (Van Diepen & Elffers, 2019) gekozen was voor de aanvankelijk beoogde derdejaars deelnemers, maar minder passend bleek te zijn voor studenten in de afstudeerfase met vertraging. Deze studenten hebben minder contacten en komen weinig op de opleiding. Alleen de schalen 'ervaren aansluiting met studenten', 'ervaren aansluiting met docenten sociaal' en 'ervaren aansluiting met docenten inhoudelijk' passen bij de specifieke context van langstudeerders.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 43 of 61

Deelname

Alle studenten in de langstudeerdersgroep van de bacheloropleiding (N=11) en de masteropleiding (N=8) hebben de vragenlijst kunnen invullen. Bij de voormeting heeft de onderzoeker studenten actief benaderd om tot een hoge respons te komen (100%). Bij de nameting is de respons lager (41%). De voormetingen hebben, afhankelijk van het tijdstip van instroom, plaatsgevonden tussen november 2020 en april 2021, de nameting na herhaald vragen in de maand augustus 2021.

Van zeven studenten is vastgesteld dat ze de vragenlijst zowel tijdens de voor- als nameting hebben ingevuld (6 bachelor, 1 master). Van de overige studenten was te achterhalen of ze de vragenlijst bij de voor- of nameting ingevuld hebben (waarbij het ook mogelijk is dat enkele studenten de vragenlijst op beide momenten hebben ingevuld). In tabel 1 is een overzicht te zien van de aantallen ingevulde vragenlijsten per opleiding en meetmoment.

Naast de studenten die hebben deelgenomen aan het project hebben waarschijnlijk nog drie studenten de vragenlijst ingevuld bij de voormeting, maar deze hebben uiteindelijk door omstandigheden niet deelgenomen aan de langstudeerdersgroep, overigens ook niet aan een andere.

Tabel 1 Overzicht respondenten, overzicht van alle voor en nametingen.

Opleiding	Totaal voormeting:	Totaal nameting:	Totaal:
Bachelor	11	6	17
Master	8	2	10
Onbekend	3	1	4
Totaal:	22	9	31

Omdat er mogelijk verschillen zijn in betrokkenheid tussen studenten die zowel aan de voor- als nameting hebben deelgenomen en studenten die alleen de voor of nameting hebben ingevuld, worden alle analyses op twee manieren uitgevoerd: enerzijds een analyse van de data van de studenten die een voor- en nameting hebben ingevuld (analyse 1, N=7) en anderzijds een analyse van alle beschikbare data (analyse 2, N=31). Masterstudenten zijn overigens beter vertegenwoordigd in analyse 2.

Op basis van de data van alle metingen is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. De Cronbach's Alpha bedraagt voor de schalen 'ervaren aansluiting met studenten', 'ervaren aansluiting met docenten sociaal' en 'ervaren aansluiting met docenten inhoudelijk' respectievelijk 0,70, 0,93 en 0,92 en is dus intern consistent. Vervolgens zijn gemiddelde somscores berekend per schaal, met een minimum score van 1 en een maximum score van 5, in lijn met de antwoordschaal van de vragenlijst.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 44 of 61

Analyses

Analyse 1

Er heeft data-inspectie van de schalen en vragen plaatsgevonden (univariaat). De data afkomstig van de studenten die zowel een voor- als nameting hebben ingevuld laten zien dat één student relatief hoog scoort bij de voormeting (extreme waarde). Een mogelijke verklaring is dat deze eerder les heeft gekregen van de docent. De statistieken zijn met- en zonder deze respondent berekend. Het verschil in gemiddelde wordt, als deze respondent niet wordt meegenomen in de berekeningen, iets groter, de gemiddelden en de maxima iets lager.

Tabel 2 Beschrijvende statistieken studenten voor- en nameting (N=7).

Schaal:	M _(voor)	M _(na)	SD _(voor)	SD _(na)	Min _(voor)	Min _(na)	Max _(voor)	Max _(na)
Ervaren aansluiting met docenten sociaal	3,9	4,3	0,55	0,54	3,4	3,8	5	5
Ervaren aansluiting met docenten inhoudelijk	3,7	4,1	0,60	0,59	3,2	3,4	5	5
Ervaring aansluiting met studenten	4,0	4,1	0,52	0,23	3,25	3,75	5,00	4,5

De studenten scoren over het algemeen zowel bij de voor- als de nameting vrij hoog. De gemiddelden zijn op z'n laagst 3,7 bij de voormetingen. Vervolgens stijgen deze tussen de 0,1 (ervaren aansluiting met studenten) en 0,4 punt (ervaren aansluiting met docenten, inhoudelijk en sociaal). De laagste minimumscore bij de voormeting is 3,2.

Analyse 2

De data zijn geïnspecteerd (univariaat). Er zijn zes studenten, waaronder dezelfde student als bij analyse 1, waarvan de score op de schalen 'aansluiting bij de docenten sociaal' en 'aansluiting bij de docenten inhoudelijk' kan worden gezien als extreme waarde. Alle analyses zijn uitgevoerd met en zonder de data van deze studenten. Het blijkt dat het al dan niet betrekken van de data van deze studenten bij de analyses geen noemenswaardige impact heeft op de uitkomsten. Voor analyse 2 zijn t-toetsen uitgevoerd. Geen van de verschillen is statistisch significant, wat mede te verklaren is door de kleine verschillen tussen de groepen en de kleine groep die de nameting heeft ingevuld.

Tabel 3 Beschrijvende statistieken op basis van alle metingen, ook van respondenten die alleen voor- en nameting hebben ingevuld (N voormeting = 22, N nameting = 9).

Schaal:	M _(voor)	M _(na)	SD _(voor)	SD _(na)	Min _(voor)	Min _(na)	Max _(voor)	Max _(na)
Ervaren aansluiting met docenten sociaal	3,9	4,2	0,54	0,85	2,8	2,4	5	5
Ervaren aansluiting met docenten inhoudelijk	3,7	3,9	0,60	0,87	2,0	2,0	5	5
Ervaring aansluiting met studenten	3,8	4,0	0,52	0,36	3,0	3,25	5	4,5

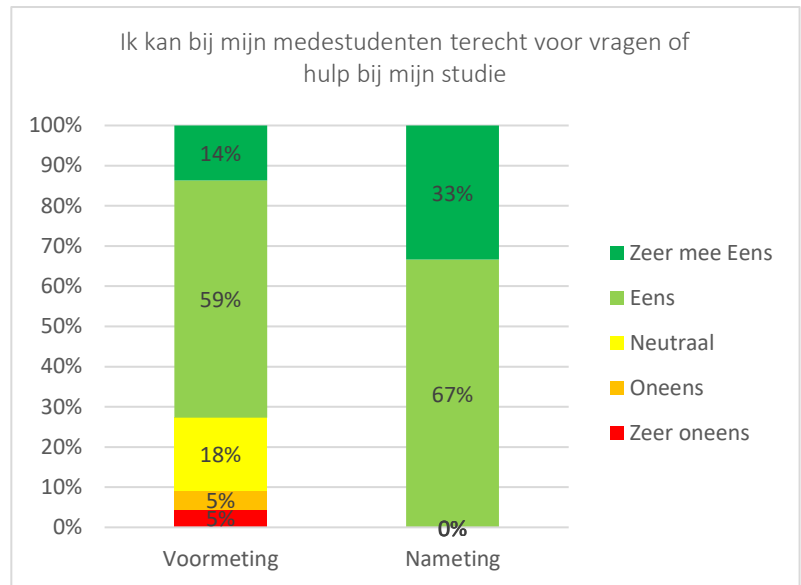
Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 45 of 61

Dezelfde berekeningen als bij analyse 1 zijn uitgevoerd met de data van alle respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld (zie tabel 1). Alle gemiddelden stijgen in tabel 3 net als in tabel 2 bij de nameting. Wederom gaat het om kleine verschillen. De minimum scores bij de voormeting zijn wel aanzienlijk lager dan bij tabel 2. Ook zijn bij tabel 3 de standaarddeviaties hoger dan bij tabel 2, wat ook duidt op grotere verschillen tussen studenten.

Naast statistieken van de schaalcores zijn ook beschrijvende statistieken bekeken op het niveau van de enquêtevragen. Daarbij is vooral een groot verschil te zien tussen de voor- en nameting bij de schaal 'ervaren aansluiting met studenten'. Het ging daarbij om de vraag 'ik kan bij mijn medestudenten terecht voor vragen of hulp bij mijn studie'. De verdeling van de scores antwoorden is te zien in figuur 1. Bij de nameting scoren er geen studenten meer lager dan neutraal.

Figuur 1: 100% stacked chart

Aanvullingen

Bij enkele studenten is het onderwerp betrokkenheid ter sprake gekomen naar aanleiding van hun opmerking dat de vragenlijst nogal algemeen was voor hun situatie. Dit leverde enkele aanvullingen op waarin studenten aangaven dat hun betrokkenheid is toegenomen.

[[15:14]

Hi, ik heb nog even een opmerking mbt de door jou doorgestuurde vragenlijst. Het was voor mij een beetje moeilijk om in te vullen omdat het zo algemeen was. Ik voelde me vorig jaar heel erg betrokken bij de door jou gecreëerde groep, de sfeer en de manier van werken. Jammer genoeg was de vragenlijst zo algemeen dat ik de betrokkenheid en gevoel van samenhang hier niet in kwijt kon. Ik heb sommige vragen ook maar ingevuld vanuit mij groepsgevoel. Het hebben van een online groep zoals het nu is vond ik geweldig. De hulp, steun, contact momenten. En het was fijner geweest als het echt om groep, de ervaren begeleiding binnen de groep, de contacten binnen de groep, de steun binnen de groep was geweest. Ik hoop dat je mijn invalshoek een beetje kunt begrijpen. En ik vraag me af of de rest van de groep dit ook heeft ervaren? Wat er hier online is neergezet is echt heel bijzonder en ik hoop dat nog meer studenten de mogelijkheid krijgen om het te ervaren. Een kleine gemeenschap waar je gewoon jezelf kunt zijn, met steun, contact momenten, wijze woorden en betrokkenheid(laugh)(laugh)

[15:25]

[15:50]

Wat x zegt heb ik ook zo ervaren inderdaad. Dus ik sluit mij daar volledig bij aan!

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 46 of 61

[15:53] docent
heel goed om te horen! en zou je kunnen zeggen dat jouw betrokkenheid wel of niet is toegenomen door ons online contact?

[15:53]
Ik voeg me ook bij Y en Z.... Ik vond dat het inderdaad een standaard vragenlijst was.

[15:53] docent
dank je wel! aan jou dezelfde vraag als aan A en B !

[15:54]
Betrokkenheid is zeker toegenomen door ons online platform. Ik heb meer het gevoel gehad dat wij elkaar vaker spraken aangezien wij buiten de lessen om ook contact hebben gelegd
(Door 2 leuk gevonden)

[15:58]
Mijn betrokkenheid is wel toegenomen ja. Ik heb meer contact gehad met deze groep. In de klas zag en sprak ik mijn klasgenoten alleen tijdens de les, maar via deze weg sprak ik veel meer met de meiden. Ik heb ze naar mijn gevoel ook beter leren kennen op deze manier
(Door 2 leuk gevonden)

[16:00]
Ik voelde me zeker veel meer betrokken. Er is een online samenleving gecreëerd en dat zorgt voor het gevoel van betrokkenheid. Je zit in een groep met medestudenten die jouw studieproces begrijpen, jou het gevoel geven dat jij als persoon er mag zijn, schaamte niet nodig is en WIJ steunen en helpen elkaar. Door even met elkaar te bellen, elkaar te motiveren om online samen te werken. Voor het Café had ik het gevoel dat ik er alleen voor stond. Maar ook de begeleiding is anders. Ik heb het gevoel gehad dat ik geen nummer was maar echt als persoon gezien ben. Voor mijn gevoel heb jij er op een of andere manier voor gezorgd dat de kwaliteiten van de studenten worden ingezet om elkaar te helpen. Oooo....die of die heeft dat al eerder gedaan, misschien kan ze wat advies geven.... Jaa, daar liep X ook tegenaan, X hoe heb jij dat aangepakt enz...
(Door 2 leuk gevonden)

Na nogmaals een check nog een reactie van een andere student in privéchat:

[9-9 12:39] Ja dan voel ik zeker meer betrokkenheid bij mijn medestudenten! Bij de opleiding als geheel niet per se.

[9-9 12:39] Dat komt vooral door het wekelijks contact en doordat je in dezelfde fase zit.

Uit een eerder gehouden interview:

“De binding is hierdoor versterkt. Ik heb weer contact met de instelling. In plaats van: o ja ik moet nog eens naar de HvA... echt, ik kijk er elke woensdag naar uit”

5. Conclusies

In dit project is beschreven op welke manier digitalisering kan worden ingezet om de betrokkenheid van studenten met vertraging in de afstudeerfase te bevorderen. De hoofdvraag luidt:

Aan welke kenmerken moet een online leer-ontmoetingsruimte voldoen om bij bachelor- en masterstudenten pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam, met vertraging in de afstudeerfase, de betrokkenheid bij medestudenten en de opleiding te bevorderen?

5.1 Deelvraag 1

Welke belemmeringen ervaren vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase en welke behoeftes hebben zij met betrekking tot tijd, plaats, vorm en begeleiding van het onderwijs, gelet op hun persoonlijke omstandigheden?

Belemmeringen

Er kan geconcludeerd worden dat de geïnterviewde langstudeerders door persoonlijke omstandigheden, psychische problematiek, faalangst, mantelzorg, ziekte, de combinatie studie met werk en/of gezin, een problematische gezinssituatie, en studie gerelateerde problemen belemmeringen ondervinden in de afstudeerfase. Door deze belemmeringen lopen ze vertraging op en verliezen ze het contact met de opleiding. Soms is het gewoon niet mogelijk deel te nemen aan fysiek onderwijs. Niet zelden is er sprake van schaamte over de vertraging. Volgens Elffers (2016) wordt de begeleiding in de afstudeerfase minder, terwijl het juist bij deze studenten geïntensiveerd zou moeten worden.

Behoeftes

Uit de interviews is gebleken dat de ervaren belemmeringen leiden tot de behoefte aan coaching, het kunnen kiezen van een eigen tempo en meer flexibiliteit in het kiezen van tijd en plaats bij het volgen van onderwijs. Studenten geven daarnaast aan behoefte te hebben aan een vast contact vanuit de opleiding en continuïteit in de begeleiding, waarbij zij tevens aangeven te begrijpen dat zij ook een eigen verantwoordelijkheid hebben. Verder willen vooral masterstudenten graag meer begeleiding en uitleg als ze er een tijdje uit waren geweest. Studenten noemen ook het belang van geen oordeel over de vertraging, laagdrempelige mogelijkheden voor het stellen van vragen en betrokkenheid van docenten. Als doorslaggevend voor studiesucces zijn genoemd een goede begeleiding, belangstelling vanuit school, motivatie, doorzettingsvermogen, een online omgeving en veel keuzevrijheid. Ook uit onderzoek komt naar voren dat het realiseren van een goede binding met de opleiding een cruciale factor is bij het voorkomen hiervan. In de afstudeerfase bestaat een verhoogd risico op studievertraging en/of uitval (Elffers, 2016; Kappe, 2017).

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 48 of 61

5.2 Deelvraag 2

Welke werkzame factoren bevorderen een succesvolle deelname aan de leer-ontmoetingsruimte volgens vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek?

Succesfactoren

Uit de voordelen die de studenten noemden van het online afstudeercafé kunnende volgende succesfactoren worden gedestilleerd.

Ten eerste *plaatsonafhankelijk*: de lessen volgen vanuit je eigen omgeving ('aanschuiven'), vooral in combinatie met ziekte, drukke werkdagen, stress, of gezin. Daarnaast minder reistijd, en mogelijkheden voor snelle online ontmoeting.

Ten tweede *tijdonafhankelijk*: door simpelweg online te gaan kun je zien wie er nog meer zijn, gebruik maken van de chat om vragen te stellen, afspraken te maken, te kletsen, feedback te vragen en in de flow blijven. De chat en videocall konden 24/7 gebruikt worden. Studenten bleven hierdoor gemakkelijker in contact, ook als ze niet op dezelfde tijd aan het werk waren.

Ten derde *de flexibele vorm*: het online werken geeft veel vrijheid voor het kiezen van een eigen tempo, waardoor de combinatie met je persoonlijk leven beter mogelijk wordt. Je kunt kiezen of en hoe vaak en wanneer je naast de online meetings nog de chat of de videokanalen gebruikt voor sociale of studie gerelateerde ontmoeting. Studenten kunnen dus kiezen of ze participeren en hoe lang en met wie. Na Corona willen studenten graag aanvullend fysieke activiteiten.

Ten vierde *laagdrempelige begeleiding en communicatie*. De lijntjes zijn kort volgens studenten. Ze gaven aan snel contact te kunnen zoeken met docent en medestudenten als ze iets willen vragen. Iedereen gaf aan de online begeleiding en de vaste meetings te waarderen. Begeleiding kan ook tussentijds plaatsvinden via de chat. De chat werd door iedereen genoemd als laagdrempelig en makkelijk te gebruiken. Uitwisselen van kennis was ook efficiënt en effectief. De mogelijkheden van alle online ruimtes werden uitgebreid benut. Van privékanalen werd frequent gehopt naar de general chat, die gezien werd als de algemene ontmoetingsruimte.

Ten vijfde *ongedwongen en veilig*. De relatief kleine groepen van vijf tot ongeveer tien personen zorgden voor een veilige sfeer. Studenten gaven ook aan dat het online veiliger en ongedwongen voelt, doordat je vanuit de eigen omgeving kunt praten, later kunt aanschuiven of eerder weggaan, van kanaal naar kanaal kunt gaan, of beeld uitzetten. Ook studenten met ADD, ADHD, BDD, sociale angst of concentratieproblemen hadden baat bij het afstudeercafé, omdat het veilig voelt vanuit de thuisomgeving en minder prikkels geeft.

Er is gebleken dat studenten veel voordelen zien in de begeleiding via een online leer-ontmoetingsruimte. Studenten kunnen door een online platform hun studie voortzetten of weer oppakken, ondanks belemmeringen en verplichtingen in hun persoonlijk leven. Ook uit literatuur blijkt dat door digitale middelen

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 49 of 61

te benutten studenten tijd- en plaatsafhankelijk kunnen studeren (Ministerie van OCW, 2019; Surf, 2016; Vereniging Hogescholen, 2019).

Gevraagd naar hun voorkeur voor een zelfgekozen mix online-fysiek valt dit gemiddeld genomen ruimschoots in het voordeel van online onderwijs uit. Ook werden door een minderheid voordelen van fysiek onderwijs genoemd zoals het drankje na afloop, de bekendheid van het gebouw in vergelijking met het onbekende digitaal werken, of liever niet thuis werken.

5.3 Deelvraag 3

Wat zijn de ervaringen van vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek met betrekking tot het gebruik van de leer-ontmoetingsruimte in de vijf stadia?

Eerste stadium: toegang en motivatie;

Nagenoeg iedereen gaf aan dat de omgeving toegankelijk is en overzichtelijk en het werd vooral gewaardeerd alle informatie op één plek te hebben (Brightspace) en laagdrempelig contact te kunnen hebben (geïntegreerde Teams). De docent ondersteunt het gebruik van de mogelijkheden.

Tweede stadium: kennismaking, ontmoeting, sensitiviteit voor verschillen;

De conclusie is dat ook online contact en vertrouwen kan worden opgebouwd. Studenten gaven aan elkaar beter te kennen dan in een fysieke klas en deelden ervaringen, ideeën en verwachtingen. Dit komt omdat je 'dichter' bij elkaar zit en 'elkaar goed kunt zien'. Studenten hebben groepsgevoel ervaren, in 'hetzelfde schuitje' zitten. Met betrekking tot de rol van de docent gaven studenten aan dat het belangrijk is dat de docent zorgt dat de sfeer veilig en ongedwongen is, bijvoorbeeld door even het beeld uit te mogen zetten. Ook werd belangrijk gevonden dat er mogelijkheden zijn voor gebruik van privékanalen en er tijd en ruimte is om in verschillende kanalen te kletsen.

Derde stadium: kennis delen, feedback, samenwerken;

Er kan geconcludeerd worden dat in het 'afstudeercafé' door vrijwel alle master en bachelorstudenten in meer of mindere mate kennis werd uitgewisseld. Het werd als laagdrempelig ervaren om kennis te delen, hulp te vragen, feedback te vragen en te geven. Studenten deden dit in de online leer-ontmoetingsruimte vaker en gemakkelijker dan in fysieke lessen. Er kwamen initiatieven uit voort als online in het café werken buiten de lessen om, werken aan 'miniafspraken' om elkaar te controleren op vooraf gestelde doelen, en het gezamenlijk werken aan 'losse eindjes'. De docent stimuleerde peerfeedback en samenwerken en reageerde snel in de chat.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 50 of 61

Vierde stadium: kennisconstructie, controle, zelfvertrouwen;

Alle studenten gaven aan dat de leer-ontmoetingsruime bijdraagt aan hun zelfvertrouwen. De wetenschap dat in de online omgeving 24/7 kan worden deelgenomen geeft zekerheid waardoor studenten aangehaakt bleven. Door de mogelijkheid tot vragen stellen via de chat en de wetenschap dat er altijd wel iemand reageert werd veel initiatief genomen. Studenten gaven elkaar feedback op inhoud en ook op proces.

Vijfde stadium: verdere ontwikkeling, verantwoordelijkheid, reflectie.

Studenten hebben laten zien verantwoordelijkheid te nemen om het eigen proces te sturen. Ze gaven aan meer actie te ondernemen. Ze keken kritischer naar hun werk en stelden doelen. Door deel uit te maken van een groep werd hun verantwoordelijkheid bevorderd.

Er is gebleken dat studenten overwegend positieve ervaringen rapporteerden in alle vijf stadia van Salmon (2013). Hun ervaringen sluiten ook aan bij bevindingen van Sluijsmans (2013) met betrekking tot het bevorderen van verantwoordelijkheid voor het afstudeerproces en bij bevindingen van Filius (2012) met betrekking tot het belang van het inrichten van een eigen leerroute.

5.4 Deelvraag 4

In hoeverre voelen vertraagde bachelor- en master studenten pedagogiek in de afstudeerfase zich betrokken bij de opleiding, voor en na deelname aan het project?

De resultaten van de vragenlijst zijn in lijn met de resultaten van het kwalitatieve onderzoek. De verschillen tussen de voor- en nameting zijn echter kleiner dan verwacht. Dat komt vooral doordat de studenten gemiddeld vrij hoog scoren op de schalen bij de voormeting. Dit is niet direct te verwachten bij de voormeting van deze doelgroep, bijvoorbeeld op basis van de ervaren belemmeringen van de studenten die naar voren kwamen tijdens de interviews. Mogelijke verklaring voor relatief hoge scores bij de voormeting op de schaal 'aansluiting met docenten sociaal' kan zijn dat de studenten op persoonlijke wijze zijn benaderd voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst. Deze benadering kenmerkte zich door het uitspreken van vertrouwen. Voor de schaal 'aansluiting met docenten inhoudelijk' is het mogelijk dat studenten dit als positief hebben ervaren doordat zij uit een periode komen van eenzaamheid en soms teleurstellende ervaringen met betrekking tot het afstuderen. Dit blijft echter gissen. Verder is opvallend dat bij de nameting geen studenten lager scoren dan neutraal op de schaal 'ervaren aansluiting met studenten'. De studenten hebben blijkbaar meer vertrouwen gekregen in hun medestudenten als het gaat om het stellen van vragen of hulp bij de studie.

In het kwalitatieve onderzoek en aanvullingen op deze vragenlijst in de chat is ook gebleken dat het groepsgevoel van belang was bij het hervinden van motivatie, en dat dit feedback en kennis delen bevorderde. De resultaten van de vragenlijst zijn dus in lijn hiermee, al zegt de nameting vooral iets over

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 51 of 61

de bachelor studenten. Ten slotte is het van belang om niet te veel waarde toe te kennen aan de resultaten van de vragenlijst. Ten eerste omdat de vragenlijst voor deze specifieke doelgroep minder geschikt leek te zijn. Ten tweede omdat de respons van met name de nameting gering was. Sterk is dat alle analyses wel een trend in de verwachte richting laten zien en daarmee de uitgebreide kwalitatieve resultaten ondersteunen.

5.5 Beantwoording van de hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek '*Aan welke kenmerken moet een online leer-ontmoetingsruimte voldoen om bij bachelor- en master studenten pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam, met vertraging in de afstudeerfase, de betrokkenheid bij medestudenten en de opleiding te bevorderen?*' kan beantwoord worden door de volgende kenmerken te benoemen:

1. Een online platform, de 'leer-ontmoetingsruimte', kan geconstrueerd worden door een DLO (zoals Brightspace) met de benodigde informatie en documenten te koppelen aan een omgeving voor ontmoeting en samenwerking (zoals Teams).
2. De online leer-ontmoetingsruimte moet voldoen aan de voorwaarden van gemakkelijke toegang en veiligheid en gelegenheid bieden voor 24/7 ontmoeting, kennisdeling en uitwisseling van feedback.
3. De online leer-ontmoetingsruimte faciliteert laagdrempelige mogelijkheden voor contact. In Teams is een algemeen kanaal waar 'meetings' plaatsvinden voor de groep en de docent heeft met iedere student een privékanal voor persoonlijk contact. Daarnaast kunnen andere kanalen worden aangemaakt (ook door studenten) voor werken of ontmoeten in subgroepen.
4. Door de mogelijkheid voor het laagdrempelig delen van kennis en ervaringen in de chats van deze kanalen kan zelfvertrouwen worden opgebouwd en verantwoordelijkheid voor het afstudeerproces bevorderd worden.
5. Studenten mogen keuzes maken met betrekking tot plaats, tijd, tempo, en vorm van het onderwijs. Zij moeten zoveel mogelijk hun eigen mix kunnen kiezen van online en -na Corona- fysieke leermogelijkheden, bepalen hun eigen tempo, en mogen zonder oordeel over hun vertraging studeren.
6. Studenten moeten in de gelegenheid gesteld worden om in relatief kleine groepen (maximaal tien personen) deel te nemen aan vaste wekelijkse meetings in een online leer-ontmoetingsruimte en kunnen zelf kiezen om spontane meetings te organiseren of er aan deel te nemen.

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 52 of 61

7. De docent is online luisteraar, biedt maatwerk, ondersteunt het gebruik van online mogelijkheden, gebruikt de groeps- en privéchat voor alle communicatie, geeft snel online feedback, stimuleert online uitwisseling van kennis, feedback en discussie en is facilitator van een veilige online leer-ontmoetingsruimte.

Samenvattend is op basis van de ervaringen van studenten een aantal kenmerken te formuleren voor het bevorderen van betrokkenheid in een online leer-ontmoetingsruimte: veilig, inclusief en toegankelijk, relatief kleine groepen, vaste meetings voor de groep, mogelijkheid voor privékanalen en spontane meetings, betrokkenheid van de docent en laagdrempelig contact via de chat.

6. Opbrengst, discussie, aanbevelingen

6.1 Opbrengst

Het project heeft een nieuwe manier van werken opgeleverd voor langstudeerders. De doelen behorend bij actieonderzoek zijn behaald (Migchelbrink, 2018). Er is samen gewerkt aan verandering en vanuit verschillende invalshoeken kennis verzameld. ICT heeft geëxperimenteerd met de koppeling van Teams aan Brightspace. Studenten hebben actief bijgedragen aan het gebruik van de mogelijkheden van de leer-ontmoetingsruimte, het 'afstudeercafé'. Dit heeft bijgedragen aan hun zelfvertrouwen en verantwoordelijkheid. Er is een ontwerp voor een leer-ontmoetingsruimte voor de studenten opgeleverd en een bruikbare handreiking³ voor docenten die zelf een leer-ontmoetingsruimte willen creëren. Dit draagt bij aan de professionalisering van docenten. Met betrekking tot de behoefte aan flexibilisering zijn in de resultaten diverse aanknopingspunten te vinden. De ervaringen van langstudeerders met betrekking tot hun belemmeringen en de behoefte aan coaching en flexibilisering kunnen ter harte worden genomen. De verzamelde data hebben veel kennis opgeleverd. Deze kennis kan als hulpmiddel ingezet worden om de situatie van vertraagde studenten met belemmeringen te begrijpen en te veranderen. De opbrengst van dit project kan worden gebruikt bij het verder realiseren van flexibel onderwijs.

6.2 Discussie en aanbevelingen

Er zijn wel kanttekeningen te plaatsen bij de uitkomsten. Op basis van dit kwalitatieve kleinschalige onderzoek kan onmogelijk gegeneraliseerd worden. Gegeven de beperkte context (een bachelor- en mastergroep binnen één hogeschool) en het beperkte aantal studenten (19) kunnen toevalligheden de resultaten gekleurd hebben en door Corona waren studenten waarschijnlijk ook gemotiveerder om online te werken. Toch geven de resultaten een inkijkje in de ervaringen van langstudeerders waar we als opleidingen ons voordeel mee kunnen doen. Verder onderzoek is nodig om de resultaten van dit onderzoek te bevestigen. De resultaten zijn in de afrondende fase meerdere malen gedeeld met studenten, collega's en de klankbordgroep. Hun feedback is verwerkt in onderstaande beperkingen van het onderzoek en daaruit volgende discussiepunten.

- Het onderzoek vond plaats onder studenten in de afstudeerfase met vertraging. Het verdient aanbeveling om verder te onderzoeken wat het online onderwijs in een online (afstudeer)café kan opleveren aan betrokkenheid, ook voor andere groepen dan studenten in de afstudeerfase.
- Er moet verder onderzocht worden in hoeverre de online leer-ontmoetingsruimte helpend kan zijn voor verlegen, sociaal angstige, en faalangstige studenten, studenten met een functiebeperking, ASS, ADD en ADHD. In dit onderzoek gaven enkele studenten in dit verband aan dat het online aanbod helpend was. De aantallen zijn echter te klein om te kunnen generaliseren. Contact via online meetings

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 54 of 61

wordt door Salmon (2013) niet als barrière gezien, maar juist als sleutel voor gelijkwaardigheid. Het is een goede mogelijkheid elkaar te leren kennen (Salmon, 2013; Ruzmetova, 2018). Studenten deelden in dit onderzoek veel persoonlijke zaken en gaven aan zich veiliger online te voelen dan in een fysieke klas. Salmon (2013) geeft aan dat online contacten mogelijkheden bieden voor studenten die een mobiliteitsbeperking hebben, speciale behoeftes en dyslexie. Bevindingen van Abuhassna en Yahaja (2018) wijzen erop dat de online omgeving gunstig kan zijn voor verlegen en angstige studenten, omdat deze hen in staat stelt om mee te doen in online groepen en fysieke ontmoeting niet direct nodig is.

- De studenten hebben meegedacht over de inrichting van hun afstudeerproces op basis van hun persoonlijke voorkeur en omstandigheden. Door Corona hadden zij echter onvoldoende keuzemogelijkheden. Er moet ook na Corona uitgebreid onderzocht worden hoe studenten actief kunnen bijdragen aan het inrichten van hun afstudeerproces door een ideale persoonlijke mix te vinden van synchrone en asynchrone activiteiten, fysiek of online. Een online platform biedt mogelijkheden voor kennismaking, het ontwikkelen van sensitiviteit voor het omgaan met verschillen, informatie-uitwisseling, kennisconstructie, verantwoordelijkheid en zelfregulatie (Salmon, 2013; Gan & Hattie, 2016) en verantwoordelijkheid voor het afstudeerproces (Sluijsmans, 2013).
- Er is één docent betrokken geweest bij dit project, de projectleider. Dit kan de resultaten beïnvloeden. Studenten gaven aan het belangrijk te vinden dat de docent handig gebruik maakte van de online mogelijkheden, online goed bereikbaar was, snel reageerde en voor een veilige online sfeer zorg droeg. Uit onderzoek is gebleken dat participatie in een online leeromgeving de betrokkenheid kan bevorderen door ruimte te bieden aan ontmoetingen met medestudenten en docenten. De rol van de docent verandert daarbij in facilitator van de online omgeving, online coach en luisteraar (Salmon, 2013; Gan & Hattie, 2016; Kebritchi et al., 2017; Vereniging Hogescholen, 2020). De docent als e-moderator reageert snel en stimuleert kennisuitwisseling (Fillius, 2012). Het is relevant om in kaart te brengen wat ervaringen en werkwijzen van andere docenten zijn, wat het online coachen van docenten vraagt aan digitale, pedagogische en didactische vaardigheden en welke behoefte er is aan professionalisering op het gebied van digitale omgangsregels en (e-)coaching. De aanbeveling is om betrokkenheid in een online leer-ontmoetingsruimte te blijven onderzoeken, in verschillende contexten met verschillende docenten.
- Onderzocht moet worden of deelnemers de online leer-ontmoetingsruimte ná Corona ook waarderen. In dit project is duidelijk gemaakt dat Teams ook voor studenten waardevol is en niet alleen voor docenten. De combinatie Brightspace/Teams bleek goed te werken en is opgeschaald. De ervaringen van deelnemers zijn echter geïnventariseerd in een periode dat er geen fysiek onderwijs mogelijk was, waardoor mogelijk de ervaringen zo positief waren. De aanbeveling is om ook na Corona de leer-ontmoetingsruimte te blijven gebruiken en te inventariseren of ook dan online leren en ontmoeten nog steeds positief gewaardeerd wordt door studenten.
- Op basis van de conclusies is een handreiking³ ontwikkeld die gebruikt kan worden als leidraad voor het construeren van een veilige en gecombineerde Brightspace/Teams omgeving. Binnen Brightspace/Teams is het mogelijk zowel te studeren als elkaar te ontmoeten. De handreiking, die te

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 55 of 61

downloaden is³ via ICTO is uitgewerkt in actiepunten voor docenten die in een leer-ontmoetingsruimte met hun studenten aan de slag willen gaan. In de handreiking is toegespitst op het realiseren van binding met docenten en medestudenten. Aanvullend kunnen ook face to face ontmoetingen gerealiseerd worden.

De slotconclusie is dat een 24/7 bereikbare online leer-ontmoetingsruimte in combinatie met vaste online meetings in relatief kleine groepen en een ongedwongen sfeer, een laagdrempelige chat en een docent als coach positief gewaardeerd wordt door studenten en gunstige resultaten laat zien ten aanzien van hun betrokkenheid. De aanbeveling is vervolgonderzoek te doen in verschillende contexten en met verschillende docenten en -na Corona- ook in een blended vorm.

Literatuur

- Abuhassna, H., & Yahaya, N. (2018). Students' utilization of distance learning through an interventional online module based on Moore transactional distance theory. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(7), 3043–3052. <https://doi.org/10.29333/ejmste/91606>
- Akkerman, S. (2007). Rapport: Nieuwe vormen van onderwijs voor een nieuwe generatie studenten. Expertisecentrum ICT in het Onderwijs, IVLOS
- Boeije, H. & Bleijenbergh, I. (2019). Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen. Boom Lemma uitgevers.
- Dochy, F., Berghmans, I., Koenen, A., & Segers, M. (2015), *Bouwstenen voor High Impact Learning. Het leren van de toekomst in onderwijs en organisaties*. Boom Lemma Uitgevers
- Elffers, L. (2016). *Kansrijke schoolloopbanen in en op weg naar het hbo*. Lectorale rede. Hogeschool van Amsterdam.
- Elffers, L. (2018). *Toegankelijkheid van het hbo: van complex vraagstuk naar handreiking voor de praktijk*. In opdracht van NRO. Hogeschool van Amsterdam.
- Filius, R.M. (2012). De e-moderator: voorwaarde voor succesvol online onderwijs. (Successful online education.) *Opleiding & Ontwikkeling*, 25(2), pp. 38-43.
- Filius, R.M. & Kresin, F.J. (2010). *ICT als ondersteuning van onderwijs, opleiden en leren: wat staat ons te wachten? Handboek Effectief Opleiden 7*, 9.3-9.36
- Fukkink, R., & Oostdam, R.J. (2016). *Onderwijs en opvoeding in een stedelijke context: Van Startbekwaam naar stadsbekwaam*. Coutinho.
- Gan, M.J., & Hattie, J. (2016). Prompting secondary students' use of criteria, feedback specificity and feedback levels during an investigative task. *Instructional science*, 42(6). DOI:10.1007/s11251-014-9319-4.
- Hogeschool van Amsterdam. (2019). *Jaarverslag 2019, Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam*.
- Kappe, F.R. (2017). *Studiesucces: Verbinden als stap voorwaarts*. Lectorale rede. Hogeschool InHolland.
- Kebritchi, M., Lipschuetz, A., & Santiago, L. (2017). Issues and Challenges for Teaching Successful Online Courses in Higher Education: A Literature Review. *Journal of Educational Technology Systems*, 46(1), 4-29. <https://doi.org/10.1177/0047239516661713>.
- Migchelbrink, F. (2018). *De kern van participatief actieonderzoek*. Uitgeverij SWP.
- Ministerie van OCW. (2019). Houdbaar voor de toekomst', Strategische Agenda voor het Hoger Onderwijs en Onderzoek. Rijksoverheid.
- Palermo-Kielb, K., & Fraenza, C. (2018). Bridging the Social, Academic, and Cultural Divide for International Students: Using Peer-to-Peer Support Strategies Online. In K. Milheim (Ed.), *Cultivating Diverse Online Classrooms Through Effective Instructional Design* (pp. 87-115). Hershey, PA: IGI Global. doi:10.4018/978-1-5225-3120-3.ch005.
- Ruzmetova, M. (2018). *Applying Gilly Salmon's Five Stage Model For Designing Blended Courses*. Dil Edebiyat Arastirmalari, Bahar, 2018; (17) 271-290. ISSN: 1308-5069-E-ISSN: 2149-0651.
- Salmon, G. (2013). *A pedagogical model for e-learning: "The five-stage model of online learning"*. Kogan Page Limited.
- Sluijsmans, D. (2013). *Verankerd in leren. Vijf bouwstenen voor professioneel beoordelen in het hoger beroepsonderwijs*. Lectorale rede. Hogeschool Zuyd.
- Surf. (2015). *Een persoonlijke en flexibele leeromgeving, van losse bouwstenen naar een geheel. Een verkenning*. Redactie: K. Vermaas & A. van de Graaf.
- Surf. (2016). *Hoe technologische trends onderwijs op maat mogelijk maken*. Geraadpleegd via: <https://www.surf.nl/files/2019-02/surf-trendrapport-07112016.pdf>.
- Van Diepen, M. & Elffers, L. (2019). Meetinstrument studentbetrokkenheid hbo. Raadplegen via: www.hva.nl/kansrijkeschoolloopbanen/projecten
- Vereniging Hogescholen. (2019). *Professionals voor morgen: Strategische Agenda 2019-2023*. Vereniging Hogescholen.
- Hogescholen. (2020). Handreiking studentenwelzijn in Coronatijd, geraadpleegd via https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/001/129/original/Handreiking_Studentenwelzijn_-_juli_2020.pdf?1594887767

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 57 of 61

¹ Zonder de deelnemende studenten had ik dit onderzoek niet kunnen uitvoeren. Ik bedank hen voor de openheid en de bereidwilligheid om mede-onderzoeker te zijn, tips te geven voor het ontwerp van het afstudeercafé en hun persoonlijke ervaringen te delen.

² Het onderzoeksproject 'Betrokkenheid in het online afstudeercafé' is mogelijk gemaakt door het subsidieprogramma van het Speerpunt Urban Education van de Hogeschool van Amsterdam. Een uitgebreidere versie van het onderzoeksverslag is op te vragen bij de auteur.

Graag wil ik Marco Snoek, Anders Bouwer, Bert Bredeweg, Mieke van Diepen, Jan Willem Doornenbal, Martijn Dozy, en Patricia Hogervorst bedanken voor hun kritische bijdrage aan dit onderzoek.

³ De handreiking is te vinden op <https://www.hva.nl/kc-onderwijs-opvoeding/gedeelde-content/projecten/projecten-algemeen/betrokkenheid-van-langstudeerders-in-een-online-afstudeercafe.html?>

Appendix A: Interviewleidraad

Context en motivatie onderzoeker.	Ervaring onderzoeker bachelor en master: uitval en vertraging. Groepsproces lijkt bevorderend voor doorzetten. Veel vertraging en uitval. Rendement opleidingen laat te wensen over. Studenten studeren vaak in isolement. Veelal opeenstapeling van problemen en combinatie met werk of ambitie. Soms al gezakt of gestagneerd. HvA fysieke norm. Corona. Uitdagingen: digitaliseren van meer dan onderwijsinhoud. Focus op online ontmoeting.
Belemmeringen, behoeftes, succesfactoren, verschillen in studentenpopulatie	Kappe, 2017; Elffers, 2016, Fukkink en Oostdam, 2016
Online leer-ontmoetingsruimte vijf stadia, dynamisch platform, rol docent	Salmon, 2013; Gan & Hattie, 2016; Palermo-Kielb & Fraenza, 2018; Kebritchi et al. 2017

Online afnames binnen eigen kanaal in leer-ontmoetingsruimte (vertrouwd)

Verwelkomen, bedanken, belang aangeven

Doel van de bijeenkomst uitleggen: belemmeringen en behoeftes inventariseren, ervaringen met de online leer-ontmoetingsruimte

Opname, aangeven dat het wordt toegestuurd, graag aanvullingen, terugtrekken kan altijd

Wijzen op vertrouwelijkheid. Kan anoniem als gewenst.

Topics:

- Ontstane vertraging
- Belemmeringen/Persoonlijke problematiek
- Ervaren steun omgeving, opleiding
- Behoeftes tijd plaats vorm tempo frequentie vorm en begeleiding
- Online leer-ontmoetingsruimte, werkzame factoren
- Toegang en motivatie
- Contact, ontmoeting
- Kennisdelen, peerfeedback, zelfvertrouwen
- Controle, kennisconstructie
- Zelfregie, verantwoordelijkheid, ontwikkeling
- Ideale mix fysiek/online
- Studiesucces

Afsluiten, bedanken, afspraak membercheck

Betrokkenheid van langstudeerders in een online 'afstudeercafé'

Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Hogeschool van Amsterdam

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam 59 of 61

Appendix B: Participanten

Respondenten Schooljaar 2020-2021	Derdejaars met vertraging, vooronderzoek		Master (2jarige opleiding)			Op de rails / ingeleverd	Bachelor (4jarige opleiding): afstuderen met scriptie én eindproduct			Op de rails/ingeleverd
Geslacht, leeftijd, jaar	Vrouw	22 3/4 ^e	Man	33	5 ^e jaars	Op de rails	Man	25	5 ^e jaars	Ingeleverd
	Vrouw	24 3/4 ^e	Man	37	7 ^e jaars	Op de rails	Vrouw	27	8 ^e jaars	Op de rails
	Vrouw	24 3/4 ^e	Man	47	5 ^e jaars	Op de rails	Vrouw	33	11 ^e jaars	Ingeleverd
	Vrouw	22 3/4 ^e	Vrouw	38	7 ^e jaars	Op de rails	Vrouw	35	10 ^e jaars	Ingeleverd
			Vrouw	42	3 ^e jaars	Ingeleverd	Vrouw	34	5 ^e jaars	Scriptie af
			Vrouw	34	6 ^e jaars	Ingeleverd	Vrouw	30	9 ^e jaars	Scriptie af
			Vrouw	44	3 ^e jaars	Ingeleverd	Vrouw	25	6 ^e jaars	Ingeleverd
			Vrouw	33	8 ^e jaars	Uitgeschreven	Vrouw	27	6 ^e jaars	Op de rails
							Vrouw	27	7 ^e jaars	Scriptie af
							Vrouw	22	6 ^e jaars	Op de rails
						Vrouw	26	5 ^e jaars	Op de rails	

* Nb De harde output van het 'afgestudeerd zijn' heeft weinig betekenis. Ten eerste is niet iedereen op een gelijk tijdstip ingestroomd in deze groep, ergens tussen oktober en april. Ten tweede waren studenten op het moment van instroom in een andere fase van hun afstuderen. Ten derde hebben studenten allemaal een andere geschiedenis met de haalbaarheid van het onderwerp, eventuele eerdere begeleiders, en eventueel nadeel door Corona. Ten vierde zijn meerdere studenten in de groep bezig geweest met het besteden van hun tijd aan "losse eindjes". Ten vijfde zijn het allemaal andere cohorten. Daarom is naast 'ingeleverd' ook het 'op de rails' zijn als resultaat benoemd. 1 persoon is wegens verhuizing en andere baan uitgeschreven.

Appendix C: Datamanagement

Op basis van besluiten in het datamanagementplan zijn de data als volgt terug te vinden.

Bijlage 1 Interviewleidraad	In te zien bij J. ten Hagen
Bijlage 2 Overzicht participanten	In te zien bij J. ten Hagen
Bijlage 3 Voorbeeld analyse, gedeelte tabel	In te zien bij J. ten Hagen
Bijlage 4 Codebomen getalsmatig	In te zien bij J. ten Hagen
Bijlage 5 Kwaliteitsmaatregelen per fase	In te zien bij J. ten Hagen
Bijlage 6 Kwaliteitsmaatregelen per criterium	In te zien bij J. ten Hagen
Informed consent	In te zien bij J. ten Hagen
Interviews	Vernietigd
Verslagen van interviews	Aanwezig bij J. ten Hagen
Coderingen en codebomen	In te zien bij J. ten Hagen
Met medeonderzoeker gecodeerde interviews	In te zien bij J. ten Hagen
Vragenlijsten en analyses	In te zien bij M. Dozy
Klankbordgroep bijeenkomsten	Verslagen in Teamsomgeving Urban, Anders Bouwer
Logboeken	
Onderzoeksverslag	Aanwezig bij J. ten Hagen, verwerkt in bijlage 6
Handreiking voor creëren leer-ontmoetingsruimte	https://www.hva.nl/kc-onderwijs-opvoeding/gedeelde-content/projecten/projecten-algemeen/betrokkenheid-van-langstudeerders-in-een-online-afstudeercafe.html?